

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 2
April
1989

Forside fra Gerda Ploug Sarps bog »Kvinder i bur«.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henveldelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. 03 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. 09 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehomeadressen er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. 04 46 53 42.

Tilsynsførende: fru Karin Boysen, Østerbyvej 46, Østerby, 6470 Syd-Als, tlf. 04 46 51 75.

Medlemmer: Iflg. fundatsen paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen.

Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 03 86 55 59.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. 04 45 86 22.

Kasserer: Skræddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 02 91 13 72.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. 06 81 07 09.

Overlærer preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lundeberg, 5874 Hesselager. Tlf. 09 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. 04 67 31 53

Sektionschef Hans Bøjlund
Skovparken 7, 6000 Kolding
Tlf. 05 52 96 11

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslet
Tlf. 04 44 76 04

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. 07 12 11 84

Direktør Bernth Johannesson
Jacobys Allé 16, 2.th.,
1806 Frederiksberg C
Tlf. 01 31 86 86

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrevej 14, 9000 Aalborg
Tlf. 08 10 15 80

Oberst K. Kjeldsen
Tingagerhjemmet, 5750 Ringe
Tlf. 09 62 31 63

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. 06 27 04 28

Herreekviperingshandler
Carl Otto Larsen,
Lærkevej 6, 6440 Augustenborg.
Tlf. 04 47 11 60

General Fl. B. Larsen
Lundsgårdsvej 16, 4180 Sorø
Tlf. 03 63 59 20

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby
tlf. 02 88 12 42

Overbetjent Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg
Tlf. 04 47 17 04

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. 05 82 65 72

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. 03 53 35 34

Maskinmester H.P. Skjoldborg
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg
Tlf. 04 42 57 07

Fhv. Bestyrer
Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. 02 48 56 74

Bladet

Pigtraad- Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Poul Nielsen,
Bavnebjergspark 6,
3520 Farum
02 95 22 08
Giro 9 31 54 54

Årsabonnement 60,- kr.
Udenfor Skandinavien betales
et portotillæg på 30,- kr.

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes hurtigst muligt
ved henvendelse til udleverings-
postkontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1
8600 Silkeborg
06 81 07 09

Villy Mørk Jensen
Sjerringvigvej 6, Sjerring
7700 Thisted
07 97 12 71

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Der stod livredning	
på dagsordenen	31
Einer Hauberg fortæller	35
Fårhusproblemer	37
Nyt museum i Frøslev	38
Fortæller til tysk fjernsyn	40
Runde dage	41
4. maj i Mindelunden	
i Ryvangen	45
FV til 1995?	46
Foreningerne	47-52
Mindeord	52-54
Bøger	54

De følgende numre af vort blad
udkommer 15/6 og 15/8 1989.
Stof må være redaktionen i hæn-
de senest 4 uger før de nævnte
dage.

Fangesammenslutningens Rekreativsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreativophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Villy Mørk Jensen, Sjerringvigvej 6, Sjerring, 7700 Thisted, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreativopholdets samlede pris, dog max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreativshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreativopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det på påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreativs- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: c/o Frihedsfondens kontor, Frederiksberg Bredgade 13, 2000 Frederiksberg.

Midlerne fra salg af frimærke med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreativ formål eller -hjælp i særlige trangstilfælde.

Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anerkendes - i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

Pigtraad - Gestapofangen

NR. 2

APRIL 1989

44. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben · Dachau-klubben · Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne · Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen · Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen · Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen · Sachsenhausen-foreningen · Stutthof-foreningen · Theresienstadt-foreningen

Da der stod livredning og kapitulation på dagsordenen i grænselandet

I april-dage 1945 havde den svenske Røde Kors-præsident, grev Folke Bernadotte, lejlighedsvis station i Aabenraa og udførte også herfra sin historiske indsats. Afdøde amtmandinde, Ingeborg Refslund Thomsen, som var tæt på, har berettet om begivenhederne.

I april 1945 - vi troede ikke vore egne øjne, da vi så de hvide busser, men det var jo bestemt sandt, nu hentede de svenske busser danske og norske fanger hjem fra Tyskland. Forældre og koner kørte til Padborg og Kruså, de sad dernede i bilerne hele natten, for bare at få et glimt af deres kære, inden rejsen gik videre til Sverige.

Manden for det hele var greve Bernadotte, ham skulle min mand og jeg modtage i Kruså den 22. april. Vi var mødt i god tid, og ventetiden blev ikke lang. Kruså var da et godt sted at spørge nyt.

En høj tysk officer i en for lang grå læderfrakke med sit akademikerpatent, sabelhugene fra studenterduellerne, hugget ind i kinderne, gik ud og ind af det kontor, hvor vi sad. Han var ærgerlig, listerne passede ikke. - Bag hans ryg fik vi den forklaring, at det var ham, der var ansvarlig for fangetransporterne til Sverige. Når de bevogtede tog først var i Danmark, var der fanger, der sprang fra, og der var frihedskæmpere, der sprang på togene til Sverige,

for ikke at miste livet i de sidste dage. I Kruså vidste de nok, at den tyske officer lukkede et øje, men han var ansvarlig, og han ville aflevere nøjagtig så mange fanger,

som han havde modtaget. Ordnung muß sein!

Det blev middag, inden Bernadottes hvide bil kom farende som et lyn. Det første, han sagde til min mand, var: »Jeg kommer med gode efterretninger, der vil nu ikke ske flere henrettelser i Danmark. Den, der ikke adlyder ordren, vil selv blive skudt.«

De sidste henrettelser herhjemme fandt alligevel sted tre dage senere, den 25. april, da blev der henrettet ni unge patrioter.

Måtte hente 87 fanger - fik 800

Min mand og jeg fulgte med Bernadotte fra Kruså til Padborg-lejren. Alle sygeplejersker havde taget opstilling for at byde ham velkommen. D.K.B.-konerne, med varme hoveder, bød maden rundt. Bernadotte greb en hånd, hvor han kunne nå den, og sagde venligt tak. Den bryske officer fra Kruså sad med til bords. Jeg var blevet placeret ved siden af Bernadotte; han sagde: »De kan sikkert tysk,

På Brøndlund slot i Aabenraa førtes mange hemmelige forhandlinger.

vil De ikke gøre mig den tjeneste at tale lidt venligt med ham den tyske officer, han har gjort mig så mange tjenester. Jeg kom engang til en lejr, hvor jeg måtte hente 87 fanger, jeg fik 800, og det kan jeg takke ham for.«

De fløjtede alle

»Du gamla, du fria,
du fjällhögda Nord«

Vi kørte videre til Frøslevlejren. Min mand ville blive holdende udenfor porten, men jeg sagde nej, »du kører bare med ind, du er jo i Bernadottes følge. Jeg lover bestemt, at jeg bliver siddende bag i bilen, men du må stille den, så jeg kan få noget at se.«

Jeg så tusinder af landsmænd, der gik op og ned i deres store pigtrådsbur, det var jo søndag. Som en løbeild bredte rygten sig, at der var fornemt Røde Kors-besøg. Jeg så, hvordan de strømmede ud af alle barakdøre, opsynsmændene kunne ikke holde dem tilbage.

Rank og myndig, som om han ejede det hele, gik Bernadotte fra barak til barak, ledsaget af en meget ærbødig lejrkommandant. Da Bernadotte var gået ind i sygebarakken, var alt og alle i bevægelse derned. Da han kom frem i døren, begyndte det som en susen og steg til en brusen: »Du gamla, du fria, du fjällhögda Nord«. De sang ikke, de fløjtede alle vers!

Efter en lang og anstrengende dag, der var begyndt klokken seks om morgenen med frokost hos Himmler udenfor Berlin, kørte Bernadotte med os hjem, nu skulle han endelig have en rolig nat.

Efter middagen sad Bernadotte hos os i en god stol, drak en let whisky, og så fortalte han om Himmler. Den mand havde fuldstændig ret, ham, der havde skrevet »at Himmler så ud som en lille nærsynet herre, en skikkelig folkeskolelærer fra landet«.

Himmler til Berndadotte:

»Min tid er omme«

Himmler var mærkværdig åbenhjertig overfor Bernadotte. »Jeg gør mig ingen illusioner,« havde han sagt, »jeg står øverst på listen, jeg er ud-

Dr. Rennau i samtale med Folke Bernadotte og den norske sømandspræst Voigt-Svendsen.

nævnt til alle tiders største krigsforbryder, min tid er omme.«

Lige så åbent havde Bernadotte svaret, at det troede han også, men tilføjte: »De kan endnu nå at gøre meget godt.«

Bernadotte fortalte om Himmlers gode ånd, Schellenberg, der stod ved Bernadottes side fra først til sidst, og Himmlers onde ånd, Kaltenbrunner, der hadede Bernadotte så åbenlyst, at Himmler havde bedt Schellenberg advare Bernadotte, fordi Kaltenbrunner lod alle hans samtaler aflytte.

Telefonen kimede:

Hent 5000 kvinder i Ravensbrück

Klokken tre om morgenen kimede telefonen, en opringning til Bernadotte, om han straks ville lade hente 5000 kvinder i Ravensbrück-lejren i Syd Brandenburg.

De russiske tropper nærmede sig i ilmarch, alt var i opløsning, disse mange kvinder kunne måske frelses, hvis det skete straks. Heldigvis stod de hvide, svenske busser endnu i Padborg og kunne starte ved daggry. Op ad dagen svingede den ene rutebil efter den anden op foran karantænestationen dernede. Fra hele Jylland kom de. Vognene gik en hastig omgang lak, hvid naturligvis og helst med røde kors, og inden de

var tørre, kørte de sydpå.

De tyske landeveje var bombet sønder og sammen, og engelske styrtflyvere hængte lavt over dem dagen lang. Tyske militærbiler sneg sig ind imellem busserne for at søge beskyttelse. Det var den allervanskeligste færd, kvinderne var skræmt fra vid og sans, dødsyge var de, og tapre var de.

Der var blødt halm og tæpper i barakkerne i Kruså, og gode kvindehænder holdt gryden i kog dag og nat.

Jeg har set disse mange kvinder og talt med mange af dem. Der var så mange forskellige nationaliteter i den brogede skare. Jeg skal aldrig glemme de stolte, pjaltede, franske kvinder, aristokrater kaldte de sig, de var højststående mænds koner, der var taget som gidsler. En af dem, vi ikke så, var den tidligere franske gesandtfrue fra København, madame Henri, hun døde på Aabenraa sygehus, hvor en god og kærlig katolsk præst gav hende den sidste olie.

Kvinderne var utrygge, de pålagde mig at huske alt det, de fortalte mig, at endnu for et par dage siden, endog en Langfredag, var fangerne blevet dræbt i gaskamrene.

Hollandsk kvinde:

»Vi bygger vort land op igen,
min mand er murer«

De skrev hastige breve,

som jeg lovede at afsende til venner i Danmark og Sverige. Jeg talte med en elendig ung kone, hun kom fra Holland og kunne lidt tysk. Da jeg sagde: »Og nu kommer De hjem til et ødelagt og krigshærget land!«, da rankede hun sig, og øjnene fik glans: »Vi bygger det op, skønnere og bedre, min mand er murer, ja, han er virkelig murer,« sagde hun smilende, »vi bygger det op alt sammen!«

Hvor var det bevægende dage dernede! Jeg havde tilladelse til at gå ind i lejren, jeg kom der hver dag, jeg blev belejret med spørgsmål og forsikrede dem dagen lang, at de var frelst, det var sandt! I morgen skulle de til Sverige! Der var mange purunge polske piger, der fortalte, at de var blevet taget på gaden i spærretiden, da de var kommet lidt for sent fra kirke eller kino. Så strakte de hænderne frem med de tatoverede fangenumre tværs over håndledet; det er fornemmere end et guldarmbånd, sagde jeg. Så lo de, og kvadrede på polsk.

Det var en hård timeplan, Bernadotte måtte følge i dagene efter sin ankomst til Kruså. Tidlig om morgenen den 23. skulle han af sted til et møde med en højstående tysk militærperson, som en times tid i forvejen telefonisk havde anmodet Bernadotte om en samtale i Kruså. Det viste sig at være Himmlers budbringer Schellenberg.

Efter en formiddags inspektion af den svenske gennemgangslejr Møgelkær ved Horsens, kom Bernadotte tilbage til frokost klokken to, ledsaget af svenske og danske røde korsfolk med den tyske officer fra Kruså, Rennau, i fuld krigsmaling. Jeg fik hvisket til vores unge pige, Sofie: »Fortæl det ikke i køkkenet, at der er en i tysk uniform,« og hun blinkede forstående.

Efter en time kørte de. Bernadotte skulle atter mødes med Schellenberg i Flensborg.

Himmler ønskede et forhandlingsmøde med Eisenhower

I Flensborg lod Schellenberg straks bomben springe,

det er slut med Hitler, han kan højst leve et par dage. Først nu føler Himmler sig løst fra sin tyngende ed og har besluttet at få et møde med general Eisenhower for at meddele ham, at han er villig til at lade de tyske stridskræfter på vestfronten kapitulere.

Naturligvis vidste Bernadotte, at det var ganske og aldeles utænkeligt, at Eisenhower ville mødes med Himmler, og det var lige så utænkeligt, at den svenske udenrigsminister Günther ville indlade sig på at formidle et forslag om en kapitulation, der kun skulle omfatte vestfronten. Bernadotte svarede, at han intet kunne foretage sig, før han fik et bestemt tilsagn om, at tilbudet om kapitulation også skulle omfatte Norge og Danmark; først da kunne han underrette den svenske regering.

Den dag havde Schellenberg ikke den blanco-fuldmagt, som han fik senere, og derfor aftalte de, at de skulle køre til Lübeck og mødes med Himmler ved midnat. Mødet begyndte med at de alle tre måtte ned i et offentligt beskyttelsesrum. Først da luftalarmen var afblæst, kunne de forhandle ved et lille stearinlys - de elektriske ledninger var beskadiget.

Himmler var straks rede til at lade de tyske tropper i Norge og Danmark nedlægge våbnene og lade amerikanske, britiske eller svenske tropper besætte de to lande. En russisk besættelse ville han derimod ikke acceptere.

Inden klokken var otte samme dag, den 24., fløj Bernadotte til Stockholm, og tre dage senere, den 27., landede han på flyvepladsen ved Odense med Trumans svar på kapitulationstilbudet.

Truman: Vi forlanger en fuldstændig kapitulation

Schellenberg stod på spring i Odense og blev sort fortvivlet, da han læste præsident Trumans erklæring: »En tysk kapitulation kan kun antages på de vilkår, at fuldstændig kapitulation på alle fronter overfor såvel Storbritannien som Sovjetunionen og USA finder sted.

Når disse vilkår er opfyldt, må de tyske stridskræfter på alle fronter og alle krigsskuepladser straks strække våben overfor de allieredes øverstkommanderende. Hvorend modstand fortsættes, skal de allieredes angreb hensynsløst fortsættes, indtil en fuldstændig sejr er vundet.«

Schellenberg var dybt fortvivlet. Jeg ved det ikke, men måske har Bernadotte sagt, som han i sin tid sagde til Himmler: »De kan endnu nå at gøre meget godt.«

Da Schellenberg kom lidt mere til sig selv, sagde han, nu må vi sætte alt ind på at fremskynde en kapitulation i Norge og Danmark. Det var ikke så let. Der stod en stor veludrustet og velforsynet hær i Norge, og Schellenberg kendte nok den øverstbefalende. Han var desperat og ville kæmpe til sidste mand.

Af sted kl. 3.30 om morgenen

Samme aften den 27. kom Bernadotte tilbage til Brøndlund slot. Som altid sagde han god dag med den ene hånd og greb telefonen med den anden. Bernadotte aftalte telefonisk med Schellenberg, at de skulle køre til Himmler i Lübeck samme nat, Schellenberg ville afhente ham hos os klokken 3.30 om morgenen.

De engelske styrtflyvere hængte ganske uforstyrret over de nordtyske landeveje, kun ved dagry kunne man måske vove at køre. Ganske vist stod der 100 splinternye Messerschmitt-maskiner på Skrydstrup flyveplads, men kommandanten havde sagt til Bernadotte, at de ikke havde en dråbe benzin.

Schellenberg kom til den aftalte tid, men i mellemtiden havde Himmler måttet flygte fra Lübeck over i Bremenområdet, derfor medbragte Schellenberg en blanco fuldmagt fra Himmler, og det blev derfor hjemme i tårnværelset hos os, at Schellenberg fremsatte det stortyske riges kapitulationstilbud.

De to sad længe og drøftede, hvad der nu skulle ske i Danmark og Norge.

Samme dags aften, den 28. april, vi sad hjemme sammen med Bernadotte, og som altid lukkede min mand op for Atlantic-senderen, sagde den: »Det meddeles fra London og New York, at Himmler og greve Bernadotte i nat mødtes på Brøndlund slot ved Aabenraa, hvor Himmler fremsatte det tyske kapitulationstilbud.«

Vi så forfærdede på hinanden, min mand drejede videre og fandt andre stationer. Det

samme og det samme på alverdens sprog, »på Børglum slot lige syd for den danske grænse, på Brøn-enlund slot ved Abenra, Himmler og Bernadotte, Himmler og Bernadotte!

Bernadotte tog sig forskrækket til hovedet. Min mand sad ubevægelig med lukkede øjne og rynket pande. Bernadotte var ærgerlig. »Det er ikke første gang, pressen ved indiskretioner vanskeliggør mit arbejde,« sagde han. Min mand mente, at det trods alt alligevel kun kunne fremskynde kapitulationen.

Men Hitler var endnu ikke erklæret for død. Han sad som et rystende vrage i sin bunker dybt under jorden i Berlin, Himmler frygtede ham og hans desperate raseri.

Den forbandede Atlantic-sender og den forbandede Schellenberg, der var skyld i, at Himmlers planer var blevet røbet.

Himmler truede med at arrestere Schellenberg, for Hitler ville nu hævne sig på Himmler og udnævne en anden, og ikke Himmler, til sin efterfølger. Som så ofte før, lykkedes det dog Schellenberg at berolige ham.

I disse bevægede dage lærte jeg Bernadotte at kende.

Lægestaben holder pause ved Friedrichsruhe. Fra venstre: reservelæge, senere professor Volkert, politioverlæge Thune Andersen, overlæge Johs. Holm, Statens Seruminstitut, professor Rundberg, Sverige, læge Harald Roesdahl, Tandslæt, læge, senere overlæge, Arnoldsen, Gøteborg samt reservelæge, senere professor i USA, Ernst Trier Mørk. Billedet er taget enten 18. eller 19. april 1945.

Slottet Friedrichsruhe, ofte benævnet Bismarcks slot. Det betød meget i arbejdet med gennemførelsen af redningsaktionen. Det blev bombet, men er nu genopbygget.

Han var så rank, »et hoved højere«, ikke just at se til, men af karakter. Slank og elegant, myndig-elskverdigg, men dette fremfor alt, han var så medmenneskelig. Han var nok meget gudfrygtig, og vel derfor ganske frygtløs, sådan som han trodsede himmel og jord. Styrtskyverne, der bombede bilerne ovenfra og de sønderbombede, barrikaderede veje, der ville smadre bilerne nedefra.

le nok vogte sit eget og Bernadottes dyrebare liv, for han havde den allersøddeste unge kone hjemme i Sverige, det vidste Bernadotte nok, og han vidste også, at svigermor hun var en drage!

Da de engang krøb frem efter et grimt styrtskyverangreb, rystede pojken sin krop til rette og pegede på sin plads bag i bilen: Jeg ville ønske, det var svigermor, der sad der, og jeg

hjemme hos min kone i Sverige.

Mit gode gamle hjem, Brøndlund slot, var velegnet til at huse og skjule Bernadotte med hans mange telefonsamtaler og gæster. De kom jo altid sydfra, og da slottet ligger i den sydlige udkant af byen, kunne bilerne ankomme ubemærket, og var de først kørt gennem porten, var de skærmet mod nysgerrige

blikke. Vore børn var voksne og hjemmefra, og min kloge og varmhjertede Sofie satte en ære i ikke at sige et ord, heller ikke i køkkenet, så var hun på den sikre side.

De københavnske journalister, der ikke kunne spørge nyt i byen, sagde: »Så må vi have fat i stuepigen!« »Det har vi forlængst prøvet,« svarede de hjemlige, »Sofie er ikke til at hugge eller stikke i.« - For så vidt var jeg tilfreds med Sofie og mig selv, hos os har ingen fremmede så meget som set Bernadotte eller nogen af hans mystiske gæster.

En ung frihedskæmper, Ræthinge, fra Sønderborg, var dengang blevet pågrebet som sabotør syd for grænsen, og med håndjern på var han udlånt fra Flensborg til fængslet i Aabenraa. Om morgenen, den 29. april, blev han kørt tilbage til Flensborg under bevogtning af stikkeren Max Pelving. Han skulle stilles for retten dernede, og der gjaldt jo ikke løftet til Bernadotte om, at der ikke ville finde flere henrettelser sted i Danmark.

Min mand bad Bernadotte om straks at tale med Schellenberg, men Bernadotte mente, min mand selv skulle tale med ham, og derfor blev han bedt til frokost samme dag.

Schellenberg lovede, at

Bernadottes bil kørte som lyn og torden

Hans egen hvide bil kørte som lyn og torden, aldrig under 100 kilometer. Hans hvide flyvemaskine stod altid klar, enten i Skrydstrup eller på flyvepladsen ved Odense.

Engang, da Bernadotte og Schellenberg kørte fra et møde med Himmler uden for Berlin, sagde Himmler til Schellenberg: »Nu har De vel en god chauffør, for ellers står det nok med de store bogstaver i de svenske aviser: Krigsforbryderen Himmler myrder Bernadotte«.

Der sad altid en såkaldt pojke i det åbne kuffertrum i Bernadottes bil, han sad med himmelvendte blikke og bankede på ruden, så snart han fik øje på en flyver. Han skul-

Kortegte af hvide busser venter ved grænsen i Kruså.

den unge mand skulle blive forskånet for det yderste og gav ordre til, at Ræthinge blev ført til Frøslev-lejren med håndjern på.

Schellenberg: Jeg har ikke sovet i flere nætter

I samtalens løb spurgte min mand Schellenberg, hvor han boede. »Jeg« - svarede han hovedrystende og citerede den kendte tyske studentervise: »Bin ein fahrender Gessel.« Min mand fortsatte: »Kan De så også sige: »kenne keine Sorgen?« »Nej, jeg har schwere Sorgen, jeg har ikke sovet i flere nætter.«

Samme eftermiddag kom Schellenberg igen. De fik igen en stærk kop kaffe og skulle så køre klokken fem til Odense og derfra til København.

Ingen vidste, at Bernadotte og Schellenberg var på vej til København, men straks om morgenen, den 30., var pladsen uden for D'Angleterre sort af mennesker, der hylde Bernadotte.

Schellenberg var fortvivlet, men endnu kunne og ville han redde Danmark og Norge. Himmlers fuldmagt gjaldt endnu. I dagens løb førtes der mange forhandlinger i udenrigsministeriet og gesandtskaberne, også med dr. Best, og hen på eftermiddagen aflagde Bernadotte et besøg hos vor syge konge, der sad i sin rullestol og med tårer i øjnene påhørte Bernadottes gode budskab.

Nu tegnede admiral Dönitz det tyske fallitbo

Næste dags aften, den 1. maj, var det ikke Himmler, men admiral Dönitz, der nu tegnede det tyske fallitbo. Men Schellenberg arbejdede videre, under stærk modstand af bl.a. general Keitel, han måtte kalde kommandanten i Norge til et møde og tale Paulli ord til ham, før han ville give sig.

Forhandlingerne var nu flyttet fra Lübeck, Flensborg og Aabenraa til København og Stockholm.

Den 4. maj opholdt daværende kontorchef Hvass sig hos os, og mens han telefonerede med direktør Svenningsen i udenrigsministeriet i Kø-

Hvide busser venter ved godsbanegården i Padborg.

benhavn, havde jeg lukket døren, radioen stod åben. Jeg husker, jeg kom farende og greb ham i armen: »sig, der er kapituleret, der er kapituleret! De siger det i radioen, hør hvad de siger!«

»Til lykke, til lykke!« sagde direktør Svenningsen, »ja, det er fra Aabenraa, man skal have de gode nyheder.«

Min mand sad stille med hånden over øjnene, han ville vel skjule tårerne. »Ingeborg! Ingeborg! at det tryk er taget fra os!« Jeg tog ham om halsen, jeg strålede. »Nu skal du være glad. Det er jo forbi alt sammen!«

Vi fik hentet en flaske vin og ønskede os selv og alle an-

dre til lykke. Så gik døren op, og en ung udenrigsministeriel embedsmand kom til. Jeg blev hjemme for at vogte telefonen, mens de tre herrer kørte ud for at se på byen.

Jeg så Bernadotte festklædt og glad sammen med den strålende smukke grevinde Estelle Bernadotte den aften, da Christmas Møller som udenrigsminister bragte ham hele Danmarks tak.

Bernadotte: Fra min barndom hænger billedet af David i løvekulen over min seng

Den aften fortalte Bernadotte, at han gennem hele sin barndom havde haft et og

samme billede over sin seng, og det forekom ham efterhånden helt hyggeligt. Det var Daniel i løvekulen.

Ved alfarvej, ved Danmarks sydgrænse, løfter sig nu Bernadottes ranke skikkelse mod den blå himmel.

Et oldnordisk vers siger:

*Og det er det store,
og det er det herlige,
at værket det står,
selv om bæreren styrter.*

☆

Denne levende beretning er hentet fra bogen: Hjemme i Nordslesvig, forfattet af Ingeborg Refslund Thomsen (Gyldendal 1961).

Bullenhuser-Damm, Friedrichsruhe, Kruså, Møgelkær-Sverige

Einer Hauberg, Tandslet, fortæller

Vi lå i Bullenhuser-Damm - det var her, der natten mellem den 20. og 21. april 1945 blev hængt 18 jødiske børn, der var brugt til medicinske forsøg af SS-lægen Kurt Heissmeyer, og det var dr. Albert Trzebinski, der gav dem indsprøjtningerne, før de blev hængt. Samme nat blev også

30 russiske fanger hængt. De var ligeledes brugt til forsøg. Det hele skete i kælderen.

Vi så over mod tærskelen ind i det land, hvor døden med ufattelig hast og ubeskrivelig grusomhed bragte sin høst i lade. Hæslighed, skændsel, nedværdigelse og råddenskab. I lejren: I går et

par kammerater i dødens sal, og i dag en nær ven... i morgen, ... i overmorgen... hvem af os?

Da skete underet: De hvide Busser kom

Da vi kom ind i dem og skulle til at køre, kom en sygeplejerske i sin hvide uniform

ind med en hilsen fra læge Roesdahl. Han fortalte, at min kone og datter havde det godt.

Se, det var en hilsen, der varmede.

Den 20. april, altså på Hitlers fødselsdag, var jeg klar til at gå, dersom der ikke kom biler nok. Men langt om længe kom der biler nok med plads til os alle.

Vi kom til Friedrichsruhe om aftenen. Her måtte vi overnatte i skoven, men det gjorde ikke noget, for vi var jo vænnet til at fryse i Desauer-Ufer.

Den 21. april kom vi over grænsen, og aldrig har grænsen set så mange lykkelige mennesker, så mange glade tårer eller så megen gensynsglæde, så mange kys og tårer, men når de store følelser kommer, hvad er så ord? Min kone havde ventet på mig fra fredag aften. Hun kom, selv om hun havde kæbehulebetændelse, men turen ville hun tage, selv om hun jo ikke vidste, om jeg var død eller levende.

Her kunne jeg være flygtet, men jeg gjorde det ikke af hensyn til kammeraterne, for hvad kunne SS-erne ikke finde på som repressalier.

Turen gik så op til Kruså mejeri til alle tiders mælke-mad, og var der noget, der smagte en gammel mejerist, så må det siges at være netop mælke-mad.

Da bilerne kørte igen, troede vi, at vi skulle til Frøslev, men vejen gik nordpå, og det blev til alle tiders køretur, hvor vi oplevede, at vi igen var mennesker, og at folk var glade ved at se os i live.

En køretur, vi aldrig glemmer

Alle vi, der var med på den-

Bullenhuset Damm.

ne køretur med De hvide Busser op gennem Jylland, vil aldrig glemme denne tur. Haderslev, Kolding, Vejle samt de mindre byer, vi kom igennem, var propfulde af mennesker, der stod og viftede med små dannebrogssflag, og de mange mennesker standsede bilerne, og vi fik overrakt alle mulige gode sager: kogte æg, madpakker, cigaretter, kortspil, chokolade, øl, kager og vin - og til os ofrede de noget, som de måske selv manglede!

Hvordan skal jeg dog beskrive disse skarer af jublende glade menneskeskarer? Det var ubeskriveligt at opleve - men hvor var det skønt!

Da vi kom til Bredal kro mellem Vejle og Horsens, blev vi stoppet, for vi skulle registreres. Her var der masser af kort samt brevpapir, så vi kunne skrive hjem. Nu fik vi at vide, at vi skulle til Møgelkær.

Den 28. vågnede jeg op i en jernbanekupé i Korsør og kiggede på min sidekammerat, og jeg udbrød: »Nej, for pokker! Hvor du ligner Aksel Larsen.« Hertil svarede han: »Hvem skulle jeg ellers ligne, for det er mig, de kalder Aksel Larsen.«

Jeg sad nu og tænkte på dagene i Møgelkær. Her havde vi det dejligt, for vi var ganske vist i en lejr, men uden pigtråd. Her fik jeg også talt med Mogens Dyres kone. Hun havde lånt et Røde Kors-armbind, og ved hjælp af det, kom hun ind i lejren. Et andet bevis på lejrens frihed var, at en af mine bedste kammerater »Julle« (Julius Berndt), medens vi var der, gik ud og besøgte nogle bekendte, der boede et par kilometer fra lejren.

På turen over Sjælland sag-

Dessauer Ufer.

de Aksel Larsen til mig, at nogle nok ville springe fra, men han tilføjede, at det gjorde ikke så meget, for der var andre, der nødvendigvis måtte til Sverige, så tallet skulle nok stemme, når vi skulle over med færgen.

I Sverige:

Et dejligt ferieophold

Mit ophold i Sverige formede sig som et dejligt ferieophold. Turen gik til en skole, hvor vi blev fotograferet til pas, og vi blev udspurgt om navn, bopæl og lignende. Turen gik så til Ramløsa, hvor jeg blev indlagt i en villa, der hed Malva. Her klappede jeg sammen, så jeg intet kan huske fra de 3-4 dage, vi opholdt os dér, men jeg blev bombarderet af mine stuekammerater.

Vi kan se på dig, at du kommer som fange fra Tyskland, for du er klippet skaldet, sagde de.

Vi havde her en pragtfuld plejemor, Lillemor, kaldte vi hende. Det var hende, der tog alt tøjet af mig, fordi jeg var indlagt med »Scheisserei«. Derfor kom jeg på diæt-mad. Det var ikke særlig spændende, men nødvendigt. De andre på stuen fik ordre til, at de ikke måtte låne mig noget af deres tøj. Hun sørgede for, at jeg fik alt det at spise, som jeg havde godt af.

Mødet med Karina Bell

På Malva var også den forhen så berømte skønhedsdronning og filmstjerne Karina Bell. Der gik ikke een dag, uden at hun var inde og tale med mig. Den dag, da jeg fik lov til at tage tøj på igen, gik jeg sammen med de andre op på hotellet for at spise, og Karina Bell fandt, at den begivenhed skulle fejres, så hun gav lagkage til hele stuen.

Da jeg nu var kommet op at gå, måtte jeg som de andre fare rundt med mit såkaldte rundskema. Det gik ud på, at jeg skulle stille på en hel masse kontorer for at give oplysninger om, hvorfor jeg var taget, om jeg kendte navnene på stikkere samt en hel masse andet. Hos lægerne blev jeg nu undersøgt i 5-6 forskellige afdelinger.

En dansk-amerikaner i Sverige inviterede

En dag kom en læge ind til os på stuen og fortalte, at en dansk-amerikaner, der boede i Sverige, havde inviteret 30 KZ-fanger til at bo på hans gods ved Stockholm. Nu havde to sagt nej tak, da de ville blive hernede i Skåne for at kunne komme hjem ret hurtigt. Så var lægerne blevet enige om, at Pallesen og Hauberg skulle have tilbudet, og vi sagde begge ja tak.

Vi havde det så frit, at vi

kunne tage ind til Stockholm, når vi havde lyst. Lad mig fortælle en lille oplevelse fra et sådant besøg: Jeg ville købe nogle frimærker til min samling, og vor velgører havde jo forsynet os med lomme penge, så jeg kunne godt købe en hel del, men da jeg stod derhenne ved kassen for at betale, spurgte indehaveren mig, om jeg havde siddet i tysk KZ-lejr, og det måtte jeg jo

bekræfte, hvorefter han svarede, at de frimærker, jeg havde fundet frem, ville han gerne forære mig, og glad blev jeg.

Lad mig slutte med en historie fra tiden efter krigen.

Min datter Grete bosatte sig i Gurre ved Helsingør. En dag lå vi og kørte rundt inde i byen, og jeg sagde så til hende, at hun skulle køre hen til en blomsterhandler, for jeg

skulle have en stor buket med til en dame, jeg kendte. Hun spurgte naturligtvis, hvem den dame var, og da jeg svarede, at det var fru direktør Parkov, svarede hun: »Det kan aldrig passe, for hun er jo Helsingørs ukronede dronning.« Jeg må nok hellere her indskyde, at fru Parkov som ung hed Karina Bell.

Jeg købte så en stor buket og kørte ud på Strandvejen,

hvor jeg afleverede buketten.

Det kan nok være, at fru Parkov blev glad, så glad, at hun omfavnede mig og sagde: »Hvor er det dejligt, at der er nogle af jer gutter, der husker mig endnu.«

Da jeg kom hjem til Als, stod der en stor kasse påskebryg fra Wibro bryggeri sammen med en hilsen fra den dame, som jeg bedst husker som Karina Bell. F-k.

Fårhus-problemer

Afredaktør, cand.polit Bjørn Svensson, Haderslev

I forbindelse med befrielsen 1945 skiftede Frøslevlejren både navn og indhold. De fangne frihedskæmpere kom så på fri fod, og i stedet blev lejren fyldt med folk, som blev interneret af modstandsbevægelsen. Hæderen, der var forbundet med navnet Frøslevlejren, skulle ikke tilkomme det nye hold fanger, og lejren blev derfor omdøbt til Fårhuslejren.

Det var især medlemmer af det tyske mindretal, de såkaldte hjemmetyskere, der blev interneret i Fårhuslejren. De har altid betragtet masseafstraffelsen af dem som en stor uretfærdighed. Bitterheden præger også den tyske mindebog »Faarhus 1945-1949« (Husum Druck- und Verlagsgesellschaft, 1987).

Man kan derfor beklage, at lederen af den tyske efterskole i Tinglev, Horst Jacobsen, i en nylig anmeldelse ikke blot udtrykte håbet om, at denne mindebog måtte blive en folkebog, men endog anbefalede den til skolebrug. Da man ved, at de tyske skoler fisker efter danske elever for at få tilstrækkelig tilgang, kan man foruroliges over, hvilken form for historieundervisning, der bliver disse danske elever til del.

Horst Jacobsens nøgleord var: »Vi sønner og døtre af Faarhus-generationen må bøje os i ærlig respekt for denne generation.«

Denne respekt må jo også

sigte til de gerninger, der blev straffet med Fårhus-opholdet, og de pådømte forseelser bliver derved uskyldiggjort og løftet ud af det strafværdige område. Men det kan ikke accepteres fra dansk side.

Vi har ikke glemt, at hjemmetyskerne i 1939 deltog i folketingsvalget under parolen: Heim ins Reich!

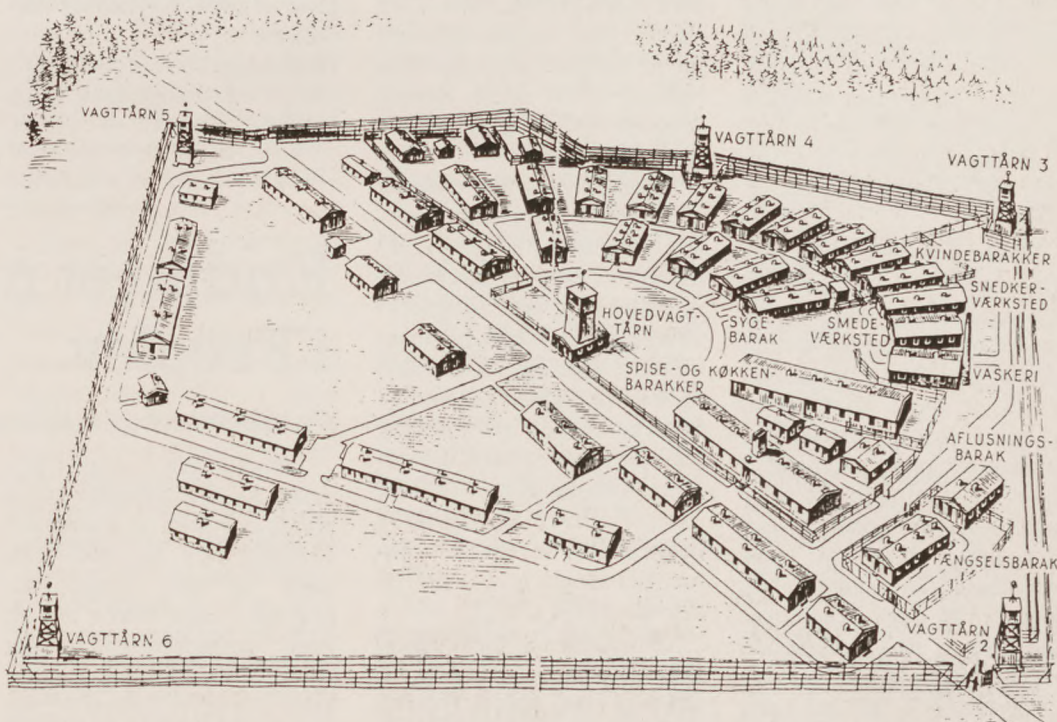
Vi har heller ikke glemt, at mange af hjemmetyskerne begejstret heilede og hyldede den tyske indmarch i Danmark den 9. april 1940. Nogle nåede endda at bistå de tyske tropper ved indrykningen.

I sommeren 1940 holdt den hjemmetyske fører, Jens Møller, tale efter tale, hvori han forsikrede, at grænsespørgsmålet ville blive løst, og det ville ske med en ny grænse ved Kongeåen: »Jeg ikke alene tror det. Jeg ved det. Køb roligt Deres flag og flagstænger.« - Og mange gjorde sig rede til at flage med Hagekorset.

Men hjemmetyskerne blev - bortset fra direkte hjælp den 9. april - ikke straffet for noget af alt dette, der dannede baggrund for de senere hændelser. De blev heller ikke

straffet for deres S.K.-korps (Schleswigsche Kameradschaft, der fungerede som et stedligt SA-korps), skønt det groft udnyttede den tyske besættelse til at overtræde alle mulige danske lovbestemmelser.

Derimod straffede man medlemmerne af to hjemmetyske militærkorps, der var organiseret gennem SK. Det drejede sig om de Zeitfreiwillige og Selbstschutz, som skulle stå til rådighed for den tyske værnemagt i tilfælde af allieret invasion, og ifølge sagens natur med front mod

FRØSLEVLEJREN
13. 8. 1944 - 5. 5. 1945

FAARHUSLEJREN
5. 5. 1945 - 15. 10. 1949

PADBORGLEJREN
FRA 16. OKT. 1949
MILITÆRLEJR

danske. Der var henholdsvis 1121 og 128 i de to korps. Straffen blev halvandet år for de første og et år mere til den sidste gruppe.

Hjemmetyskerne opholder sig ved, at de blev dømt efter en straffelov med tilbagevirkende kraft. De negligerer konsekvent, at medlemmerne af de to korps var hjemfaldne til straf også efter den almindelige straffelov af 1930, § 101. Den foreskrev fængsel i mindst to år for den, som bærer våben mod den danske stat eller dens forbundsfælle, eller som under krig eller truende udsigt dertil yder fjenden bistand ved råd eller dåd eller svækker den danske stats eller dens forbundsfælles kampdygtighed.

De lærde kan ikke blive enige om, hvorvidt Danmark kom i krig med Tyskland, skønt det ikke er godt at vide, hvad man skal kalde begivenhederne den 9. april 1940 og den 29. august 1943, hvis man ikke må betegne dem som krigshandlinger. Men der kan vel ikke godt være tvivl om, at den truende udsigt til allieret invasion, som fremkaldte militariseringen af hjemmetyskerne, falder ind under bestemmelsen.

At de allierede var vore forbundsfæller, havde hjemmetyskerne selv anerkendt med de faste variationer over 9. april-temaet som »det første store og vældige skridt på vejen til den endelige befrielse af Skandinavien« fra »Londons jødisk-plutokratiske system«.

To år ville dog være for streng en straf, når man tager hensyn til, at der ikke var tale om gemene kriminelle eller simple landsforrædere. Her forelå et mere kompliceret forhold, hvor almindelige samfundsborgere på grund af deres tilknytning til det tyske folk var kommet på gale veje, ofte under pres fra tyske landsmænd, som syntes, at de ikke kunne være bekendt at unddrage sig lydigheden overfor Hitler og hans mænd.

Men var to år for streng en straf, skulle der i grunden i alle tilfælde en ny lov til, som med tilbagevirkende kraft kunne sænke strafferammen.

Mellem et halvt og et helt år ville nok have været mere stemmende med dansk retsopfattelse, hvis man vel at mærke havde kunnet se bort fra den tilspidsede situation med besættelsesårenes opsamlede harme over den illoyalitet, der var udfoldet på alle områder.

En tredje gruppe, der blev straffet, var de 901 frontfrivillige, som overlevede. For så vidt fronttjenesten i øst var deres eneste forseelse, burde de være straffri eller i det højeste have fået en symbolsk straf.

Sovjetunionen, der havde gratuleret sin pagtfælle Nazityskland med den 9. april, kunne ikke uden videre regnes som vor forbundsfælle dengang, da de frontfrivillige meldte sig til krigstjeneste. De frontfrivillige kunne næppe være dømt efter den gamle straffelov og har efter mit skøn alene kunnet straffes, fordi der blev vedtaget en straffelov med tilbagevirkende kraft.

Der kan altså med god grund rettes bebrejdelser imod Danmark for retsopgøret med hjemmetyskerne. Dog uden, at disse kan gøre krav på nogen martyrkrone.

Danmark var nemlig ikke nogen retsstat ved befrielsen, men det var tyskernes egen skyld. Når landet hverken havde normal regering eller rigsdag eller politi, kunne retssystemet naturligvis ikke fungere normalt.

Hjemmetyskernes misbrug af den tyske besættelse og deres illoyalitet overfor Danmark var desuden demonstreret så kraftigt, at retsopgøret i virkeligheden forløb langt mildere, end de på forhånd havde forestillet sig muligt. Man kender en indberetning fra den tyske censur til overkommandoen den 7. februar 1944, som med uddrag af 33 breve skildrede den pessimisme, der havde grebet det tyske mindretal:

»Når krigen er forbi, kan vi ikke blive her længere; det ved allerede i dag enhver tysker.« - »Vi er opfyldt af bange anelser. Mon der bliver nogen af os folketyskere tilbage?« - »Vi tænker med gru på den dag,

da vi må forlade landet, - men måske?« - »Had, had og atter had - og det vil ikke være til at udrydde i generationer.«

På denne baggrund kan man egentlig synes, at retsopgøret blev afviklet med mådehold. Et tysk mindretal slap heller ikke i noget andet land så billigt efter Nazitysklands kapitulation.

Det tyske mindretal følte desværre efter kapitulationen, at det ikke havde kræfter til et internt opgør mellem de loyale og dem, der havde været illoyale overfor Danmark. Bitterheden hos de straffede rettede sig imod Danmark i stedet for imod deres ledere, der havde ført dem på afveje. Men mere end 40 år efter retsopgøret kunne man vente, at hjemmetyskerne var nået til en mere afbalanceret vurdering af begivenhederne end den, der er kommet frem i mindebogen om Fårhus.

Hjemmetyskerne har nu ønsket en Fårhus-afdeling i

Tillid, tryghed og venlighed

En dygtig skuespiller, der er uvenlig af natur, ville jeg ikke bruge i en film - på et filmhold arbejder man nemlig kun godt, når man er omgivet af tillid, tryghed og venlighed.

(Filminstruktøren Mike Nichols i en samtale med Ebbe Iversen, London)

Endnu et museum i Frøslev

Civilforsvaret og DKB indvier museet 4. maj

Torsdag den 4. maj (i år i øvrigt Kristi Himmelfartsdag) åbnes der atter et museum i Frøslevlejren, tæt ved Padborg og den dansk-tyske grænse. Frøslevlejren har sit eget »krigsmuseum« i det gamle hovedtårn og i barak H.4. Desuden holder Hjemmeværnet til i barak H.2, mens Amnesty International har sin afdeling i en lille barak ved siden af køkkenet. Og så

Frøslevlejrens museum. Men Fårhus var jo en konsekvens af hjemmetyskernes forudgående illoyalitet, og det er vel ikke den, de vil have på museum. Eller er det?

Navneskiftet i 1945 minder stadig om, at kontrasten mellem Frøslev og Fårhus gør tanken til en umulighed.

Flid skaber flid

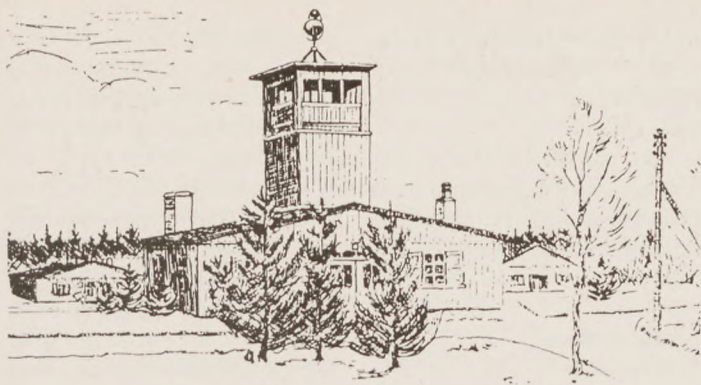
Flid skaber flid. Eller som min far altid sagde: »Hvis det er noget, der haster, skal du gå til byens travleste mand... han har ikke tid til at sige nej.«

(Ib Johannesen i Berlingske 5. marts)

Radiosamtale om Fårhuslejren

Tirsdag den 14. marts bragte radioens program I en samtale om den i Bjørn Svenssons artikel omtalte bog. Den tidligere viceskoleinspektør Hans Chr. Jessen, Rensborg, blev udspurgt af Jørgen Buch fra Radio Syd. Jørgen Buch ledede samtalen vældig godt. Hvad man især savnede i udsendelsen, var en udtalelse fra Hans Chr. Jessen om, at han i dag tager klart afstand fra nazismens væsen og gerninger.

seum: »CF/DKB Info-Barak i Frøslev, Barak H1«.

Ideen opstod nok hos nogle CF-folk den 17. september 1984 i region 3, Sønderjylland, og efterhånden fik man dannet en fond til at støtte formålet, alt på privat og frivillig basis i disse år, hvor staten skal spare og ikke mener at have penge til fx museumsformål. Museet skal også betragtes som et informationscenter for CF- og DKB-arbejdet og tankerne bag alt dette. Ja, oprindelighed det jo ikke CF, men »Luftbeskyttelsens oprettelse og beredskab under 2. verdenskrig«.

Tænkte oprindelig på Tysklands-arbejderne

I 1943 begyndte man at gøre sig en del tanker om, hvordan alting skulle flaske sig, når og hvis de mange »Tysklandsarbejdere« pludselig skulle hjem, fx ved et ragnarok i det tyske rige. En overgang var der vist 125.000-130.000 såkaldte »Tysklandsarbejdere« dernede, den tids danske »fremmedarbejdere«, mere eller mindre ufrivilligt. På en tid, da der ikke var arbejde nok til alle herhjemme, og hvor mange socialkontorer også lukkede kassen hårdt i. Og netop henviste til at tage sydpå.

Juli måned 1943 fandt der en række store allierede luftangreb sted mod Hamborg og omegn, og en del danske og tyske var begyndt at rykke mod nord. Også ind i Danmark. Den danske Sundhedsstyrelse mente, tiden var inde til at ruste sig mod plettyfus, dysenteri o.l., som sydfra kunne trænge over vor grænse.

Derfor fik Indenrigsministeriet, Arbejdsministeriet, Røde Kors, Statens Civile Luftværn, amtslægerne i Søn-

derjylland m.fl. opstillet 16 træbarakker (udlånt af Arbejdsministeriet), der kunne anvendes som karantænestationer i Padborg og Kruså. Marts 1944 var aflusningsanstalten i Padborg således helt klar, og man var langt fremme med opsamlings- og vente-barakkerne. I Kruså oprettede man aflusningsafdelingen i vandmøllen og fik i nabolaget indrettet en personalebarak. Man fik også planlagt beredskab af CBU-mænd og kvinder fra DKB. Som sanitets- og socialtjeneste.

I stedet kz-fangerne

Det hele kom dog til at fungere helt anderledes og først noget senere. Karantænestationerne blev centrum for modtagelse og videretransport af internerede fra de tyske kz-lejre. I begyndelsen af december 1944 gjorde man karantænestationen i Padborg klar til at modtage 200 danske politibetjente på vej hjem fra Buchenwald til Frøslevlejren. Men på grund af betjentenes ringe helbredstilstand blev de ført direkte ind i Frøslevlejren.

Men på 5-års-dagen for Tysklands besættelse af Danmark, nemlig 9.4.45, kom den første svenske Røde Kors-transport med civile fanger til karantænestationen i Padborg. Det gjaldt 100 danske og norske kz-fanger fra kvindelajren Ravensbrück.

Efter at DKB havde serveret middag for dem, kom de straks videre til rekreationslejre i Sverige. To dage efter skete den egentlige ibrugtagning af karantænestationen i Padborg. Nu blev de ankomende kz-fanger her registreret, afluset, lægeundersøgt og plejet. Og nogle timer efter, måske en overnatnings-

tid, kom fangerne videre. Ofte af sikkerhedshensyn midt om natten. Og det kunne ske med lazaret- eller persontog, ambulancer eller busser. Karantænestationen i Padborg bestod nu af aflusningsbadet, drevet ved damp fra lokomotivremisen, en administrations- og køkkenbarak, en spisebarak og to sovebarakker.

Men blot få dage efter udvidede man lejren med flere barakker, indrettet med løse madrasser, et såkaldt »Hotel-tog«.

Og nu blev også karantænestationen i Kruså gjort helt klar. Og begge steder blev der sat personale ind fra luftværnet, CBU og DKB. Der kom dage, hvor man skulle bespise 1000 til 2000 personer, og maden blev fremstillet på Stats-hospitalet i Sønderborg.

17.000 passerede karantænen

Som eksempel på arbejdet kan man vælge den 17. april 45. Den dag ankom 423 jøder fra Theresienstadt i Tjekkoslovakiet, 143 andre kz-fanger, samt 120 chauffører, 40 sygeplejersker, 7 sekretærer, 4 læger, 4 forvaltere, 50 CBU'er, 20 DKB'er og 46 Tysklands-svenskere. I alt passerede 17.000 mennesker de to karantænestationer, heraf 7000 danske og norske kz-fanger m.fl. Og det kan bemærkes, at de to stationer også tog mod omkring 1000 Tysklands-svenskere og Tysklands-danskere, alle på flugt fra det tyske sammenbrud. Om aftenen den 4. maj 1945 blev de sidste fanger via Padborg-Kruså sendt videre. Med tog til Sverige.

Endnu nogle år lå barakkerne i Padborg og Kruså, inden de blev flyttet eller nedrevet, så ikke mange i dag kan udpege beliggenheden. Nogle barakker havnede i det nørrejyske, nemlig i Sæby, hvor der blev drevet undervisning i dem.

Det menes ikke, der er mange effekter fra de to karantænestationer, som har overlevet tidens tand. Men amtslægearkivet på det sønderjyske Landsarkiv i Aabenraa har vist tegninger, og i de forskellige arbejdsudvalg, der

er nedsat omkring CF-museets oprettelse i Frøslev, har man nogle måneder drevet en hidsig jagt på fotos, optegnelser, avisartikler osv. om de to karantænestationer. Der findes også en film fra den tid (vist på Røde Kors-udstillingen i Frøslev i maj 1988). Mærkeligt nok er de to karantænestationer og DKB's store indsats i foråret 1945 ikke omtalt i Ruth Langhofs 50-års-jubilæumsbog om CF's og DKB's tid 1934-84.

Når vi her i Pigtråd har dvælet så udførligt ved foråret 1945 i Padborg og Kruså, så skyldes det selvsagt, at alt omkring danske kz-fangers redning ud af Tyskland i 11. time har interesse i vor kreds.

Og rent aktuelt så ligger det sådan, at det ny CF/DKB Info-Barak Museum i barak H 1 i Frøslev hvert år påtænker skiftende tema-udstillinger. Når man åbner døren den 4. maj i år, bliver temaet »Karantænestationerne«, mens man i 1990 vil satse på »DKB gennem 50 år«.

Bag det nye lille museums drift kommer til at stå en privat fond som nævnt. Og allerede nogle måneder har man haft en støtteforening i gang »CF-barakkens Venner«. Direktør Arne Herskind, CF-forbundet, Birkerød, er formand for fonden, og i Støtteforeningen er CF-kredsformand Erik Jensen, Vejle, formand.

Et af de vigtige arbejdsudvalg, som har holdt mange møder, og hvor en stor del af de 13 medlemmer er fra Syd- og Sønderjylland, har regionsleder i DKB, lærer Ellen Christensen, Tønder, som formand. Gudrun Lund-Jensen, Padborg, vil til åbningen udarbejde en lille folder om museet.

Den 4. maj venter man til åbningen repræsentanter fra bl.a. Indenrigsministeriet, CF og DKB, fx korpschef K. Bork Kristoffersen og direktør for CF-styrelsen Ole Forsling, Sønderjyllands amt, de andre museer i lejren m.fl. Åbningen vil antagelig ske ved præsidenten for CF-forbundet, borgmester John Winther, Frederiksberg.

Johs. Rasmussen

Fortæller om sit KZ-ophold til tysk tv-hold

Kai Wive med i film om KZ-lejren Hannover-Stöcken

I tre dage har kamerastativer, båndoptagere og et væld af ledninger vendt op og ned på Kai og Dagmar Wives dagligstue. Fra søndag til tirsdag var et tysk tv-hold på besøg i huset på Lærkevej for at optage Kai Wives erindringer fra KZ-lejren Hannover-Stöcken til en tv-film. Filmen er et resultat af flere års kontakt mellem unge kulturarbejdere i Hannover og de danske Stöcken-fangers forening.

To dage i træk har den 74-årige Kai Wive fortalt om sine uhyggelige oplevelser i koncentrationslejren, oven i købet på tysk. Det gør ondt at rippe op i de gamle sår, men Kai Wive hører ikke til de tidligere fanger, der har svært ved at tale om tiden som KZ-fange.

Snakker sig fra det

- Nogle af mine kammerater holder deres bøjle. Men jeg snakker mig fra det og kommer af med det på den måde, forklarer Kai Wive, der i mange år har holdt foredrag for skolebørn om tiden som KZ-fange.

Kai Wive var blandt de 40 danske modstandsfolk, der under besættelsen blev deporteret til Hannover-Stöcken - en underlejr til den frygtede tilintetgørelseslejr Neuengamme.

40 kilo vejede han, da han blev reddet af Folke Bernadottes hvide busser. Han har i mange år været erklæret 100 procent invalid som følge af de umenneskelige forhold i lejren.

Udstilling

I 1983 blev der for første gang vist materiale fra Stöcken ved en udstilling i Hannover. Gruppen bag udstillingen sendte en invitation til Stöcken-fangernes forening. Og siden har de gamle KZ-fanger flere gange været på besøg hos de unge kulturarbejdere i Hannover.

Uschi Kiessling var med i gruppen bag udstillingen, og hun er også idé-kvinde bag tv-projektet. Til dagligt arbejder hun med voksenundervisning på et kulturcenter i Hannover, og det er første gang, hun laver film. Til gengæld er resten af filmholdet professionelle.

Ironisk distance

Det er Uschi Kiesslings plan at interviewe en række danske Stöcken-fanger. Også en østtysker og en polak, der sad i lejren, er det lykkedes at finde frem til. Når arbejdet er startet hos Kai Wive, er det fordi, han og Uschi kender hinanden godt i forvejen.

- Kai vil gerne fortælle vidt og bredt, så det er nødvendigt at gå lidt hårdt til ham for at holde ham til sagen. Men hans ironiske distance til de uhyggelige begivenheder gør det lettere at komme igennem optagelserne, fortælle Uschi Kiessling.

Det er også en fordel, at Kai Wive som sydslesviger taler flydende tysk og ikke har noget imod det. De følgende interviews skal foregå via tolk.

Filmen bliver til med støtte fra Hannovers kulturforvaltning, og i første omgang produceres den til »Landscentralen for politisk skoling« - en institution, der beskæftiger sig med undervisning i politisk historie. Men Uschi Kiessling håber, at den vil nå længere ud gennem den landsdækkende tyske kanal NDR, der har vist sig interesseret.

Om 20 år er det for sent

- Det er vigtigt, at vi tyskere ikke glemmer, hvad der skete dengang. I dag har vi muligheden for at få førstehåndsberetninger om lejrene. Om 20 år er det for sent, men emnet vil stadig være aktuelt. Derfor er det vigtigt at fast-

holde og dokumentere beretninger som Kais, siger Uschi Kiessling om sit mål med filmen.

Hun ser filmen som en indirekte politisk pression mod de tyske politikere, som ikke er meget for at tale om fortiden.

Medie mellem generationer

Samtidig er projektet en personlig søgen for mig. Jeg er født i 1949 lige efter krigen, og mine forældre har ikke fortalt mig meget om forholdene. Det tog lang tid, før jeg hørte historien om KZ-lejrene. Derfor skal filmen også ses som et medie mellem to generationer. '68-generationen, som jeg tilhører, og vores forældre, som aldrig har fortalt os sandheden, forklarer Uschi Kiessling.

Taknemmelig

Kai Wive er taknemmelig over de unge tyskeres interesse for hans og hans kammeraters skæbne.

- Det er ikke alle mine kammerater, der synes om det her. De har stadig fordomme over for tyskerne. Men jeg mener, det er vigtigt, at unge og gamle taler om de her ting. Og kommunikationen skal selvfølgelig gå begge veje, siger Kai Wive, der nu skal hvile sig efter to hårde dage med optagelser.

- Det er hårdt at lave tv. Bedst som vi er i gang med at snakke, skal de jo lige have flyttet på lyset. Og så må vi starte forfra, fortæller Kai Wive. (Mart)

(Horsens Folkeblad 10/3-1989)

Har Japan fået tilgivelse?

Ingen har vel glemt, hvad der under sidste krig forekom af rædsler i de tyske udryddelseslejre. - Og nu er et tysk firma, med den tyske regerings vidende, involveret i oprettelsen af en giftgasvirksomhed i Libyen.

Hvad der under krigen mellem Japan og USA foregik i japanske fangelejr/KZ-lejre, har man ikke hørt så meget om, men i BT for 12.8.1985 kunne man læse følgende - i uddrag: »Et specialkommando af den japanske hær brugte under 2. verdenskrig mange tusinde britiske, amerikanske og australske soldater som forsøgsdyr ved udviklingen af bakteriologiske våben. Mange af ofrene i den japanske forsøgslejr blev tvunget til at drikke vand med pest-, kolera- eller dysenteribakterier og derpå dissekeret levende på forskellige stadier af deres sygdom, for at de japanske læger og biologer i detaljer kunne kortlægge de biologiske våbens virkninger. - Andre blev frosset langsomt ihjel eller bundet fast i forskellig afstand fra eksploderende senneps- og nervegasbomber. Forsøgslejren blev

oprettet i 1942 ved dekret fra kejser Hirohito.

Det er dog ikke bevist, at kejseren vidste, hvad forsøgslejrene skulle bruges til.

Mere end 1000 af de amerikanske soldater, der overlevede de japanske dødsmarker efter Philipinerne's fald i 1942, blev, sammen med fangne britiske og australske soldater fra Singapore, lejrens første forsøgsdyr.«

At Japan undgik en krigsforbryderproces ved at indgå en hemmelig aftale med den amerikanske hær om at overlevere de indsamlede forsøgsdata til USAs eget militære forskningscenter for biovåben, er så en anden, men meget ulækker sag.

Kød fra dagens henrettelse af en allieret flyver

Ifølge B.T. for 2.2.1989 har det engelske blad Evening Standard en beretning fra en japansk major Sueo Matobas om en begivenhed i 1945 hos de kejserlige tropper i Bougainville: »Mens vi var i hovedkvarteret, fik vi en telefonopringning fra den 307. bataljon om at deltage i et party, oberst Kato ville give

general Tachibana og mig selv.

Da vi ankom, stod det klart, at oberst Kato ikke havde tilstrækkelige forsyninger af drikkevarer og kød. Derfor bad generalen mig om at skaffe begge dele - Sake fra hovedkvarteret og kød fra dagens henrettelse af en allieret flyver.

Jeg husker ikke klart, hvor meget drikke, der kom, men jeg ved, at kødet blev leveret. Det blev stegt i oberst Katos værelse, og alle tilstedeværende smagte på »varerne«; - men alt det skal I ikke tænke på, I, som (måske) på den ene eller anden måde repræsenterer Danmark ved Hirohitos begravelse, når I, før eller efter, sætter tænderne i f.eks. et stykke inderlår. Skyl det ned med Sake: Velbekomme.

Jeg er ikke i lufthavnen, når I kommer tilbage, men skulle jeg have tænkt på at være der, ville jeg have mødt jer med »en kold skulder«.

Og hvem er med til at betale den rejse? Det er bl.a. jeg, og jeg ville hellere have brugt pengene til kranse ved mindesmærkerne for alle mine kammerater, der døde i de tyske KZ-lejre, eller til hjælp til de snart få kammerater, der er tilbage, og som ved overgangen til folkepensionen har fået forringet deres såkaldte »hædersgave«. Det ville efter min mening være nok så vigtigt som den påtænkte »usmagelige« tur til Japan, en tur som jeg synes er en hån mod demokratiet.

*Freddy Haxvig
Gransangervej 5
Hundested*

Runde dage

(15/4-30/4 se blad 1/89)

Steen Lykkeberg, Mosevej 3, Åle, 7160 Tørring, 65 år 15. april.

Steen Selmer Sørensen, Sjøallé 40, 8900 Randers, 70 år 1. maj.

Gunnar Christensen, Strandvejen 81, 3390 Hundested, 75 år 3. maj.

Erik Leisner, Gl. Kongevej 87, 1850 Frederiksberg C, 80 år 4. maj.

Agnes Jensen, Knud d. Storsvej 47A, 4000 Roskilde, 65 år 5. maj.

Hans Chr. Borris, Havnøvej 2, 9200 Aalborg SV (Neuengamme 52.255) 70 år 8. maj.

Ejvind Kodahl, Lyngbyvej 32E, 2100 København Ø, 65 år 8. maj.

Sv. Aa. Hansen, Kobbelvænget 54,2.th., 2700 Brønshøj, 70 år 13. maj.

Carl Nielsen, Helgavej 6, 5230 Odense M, 75 år 14. maj.

Villy Børresen, Tordenskjoldsgade 56, 8200 Århus, 80 år 15. maj.

Verner Clausen, Hallesti 19, 8000 Århus, 65 år 15. maj.

Anker Præst, Tofteparken 22, 3790 Hasle, 80 år 15. maj.

Georg Kristensen, Bjarkesvej 16, 8230 Åbyhøj, 75 år 19. maj.

Axel Aug. Larsen, Mentzallé 2, 3250 Gilleleje (Dachau 142.607) 75 år 20. maj.

H. R. Skovlund, L.G. Brandesalle 10,4., 1956 Frederiksberg C, 70 år 21. maj.

Robert Sartori, Gurrelund 1, 2660 Brøndby Strand, 75 år 21. maj.

Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Ø. Ulslev (formand for K.H. og Buchenwaldklubben) 70 år 22. maj.

Aage Erik Busch, Christiansborggade 1,2., 1558 København V, 70 år 23. maj.

Erik Holm, Havregårdsvej 20, 3250 Gilleleje, 70 år 23. maj.

Egon E. Olausson, Danmarksvvej 7, 2800 Lyngby, 75 år 25. maj.

Maja Strand, Skindergade 19,1, m.f., 1159 København K, 70 år 25. maj.

Henry Larsen, Bernadottegården, Himmelev, 4000 Roskilde, 75 år 25. maj.

Jens Vilh. Thomsen, Skottegården 15,1.,t.h., 2770 Kastrup (form. for Gestapofangernes Sjællandsafd.) 70 år 26. maj.

Hans West, Brydes Alle 32, bolig 118, 2300 København S, 80 år 26. maj.

Niels O. Jensen, Folehaven 10,2.,th., 3000 Helsingør (Buchenwald) 70 år 27. maj.

Finn T. Poulsen, Fagerbo 14, 2950 Vedbæk, 80 år 28. maj.

Kristian Schütt, Ved Sønderport 5,st., 2300 København S, 80 år 28. maj.

Børge Nielsen, Musvågevej 11,1., 2400 København NV (Buchenwald) 70 år 28. maj.

Verner Christnesne, Espely 42, 2610 Rødovre (Buchenwald) 70 år 29. maj.

Jørgen Nissen, Under Elme 14A,2.th., 2300 København S (Buchenwald) 70 år 29. maj.

Tove Knudsen, Ruten 77, 2700 Brønshøj, 60 år 30. maj.

Thomas Bahnsen, Veronavej 17, 2300 København S (Neuengamme 54.443) 70 år 31. maj.

Kaja Jakobsen, Humlebækgade 46, 2200 København N, 60 år 31. maj.

Hans Chr. Rasmussen, Gl. Kongevej 13, 6070 Christiansfeld (Neuengamme 50.420) 65 år 1. juni.

Sigfred Jensen Camre, Vænget 1, 8900 Randers, 90 år 1. juni.

Leo Krogh Hansen, Stammen 22, 9260 Gistrup, 70 år 1. juni.

Karen Kvist, Vesterbro 19A, 9000 Aalborg, 65 år 1. juni.

Nelly Pedersen, Sæbygårdparken 80, 9300 Sæby, 70 år 1. juni.

Rich. Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus, 75 år 6. juni.

Georg Boisen, Ved Vandløbet 25, 2610 Rødovre (Neuengamme 60.743) 75 år 6. juni.

Grethe Hansen, Middelfartvej 259, 5200 Odense V, 70 år 6. juni.

Erhard Jensen, Sundvej 49, 4771 Kalvehave, 75 år 8. juni.

Carl J. Johnsen, Folehaven 25, st.th., 2500 Valby, 75 år 8. juni.

Ejgil Olsen, Mimergade 6A, 8700 Horsens, 65 år 9. juni.

Ejnar Helmer Nørgaard, Ringholmsvej 2, 9400 Nørresundby, 75 år 10. juni.

Frits Schmidt, Aalborggade 9, 8900 Randers, 65 år 11. juni.

Villy G. Jepsen, Kongensgade 12, 9293 Kongerslev, 70 år 11. juni.

Knud G. Mortensen, Steen Billesgade 9, 9000 Aalborg, 70 år 12. juni.

Pauli Holmstol, Otto Ruudsgade 34, 8200 Århus, 80 år 14. juni.

Erik Rose, Baunesvinget 7, 3540 Lyng (Buchenwald) 75 år 14. juni.

S.O.S. Andersen, Lollandsgade 22, 8000 Århus, 75 år 15. juni.

Henry Frydendahl, Sct. Annagade 81, 3000 Helsingør (Buchenwald og Neuengamme 52.495) 70 år 16. juni.

Hans Bøjlund Sørensen, Skovparken 7,1.tv., 6000 Kolding (Neuengamme 60.835) 70 år 16. juni.

Gunnar Ipsen, Sketteholmen 11, 2750 Ballerup, 65 år 16. juni.

Knud Helmer Hansen, Grønholdtsvej 43, 3480 Fredensborg, 70 år 16. juni.

Jens B. Larsen, Mikkelborg Park 23, st.th., 2980 Kokkedal, 70 år 17. juni.

Marna Jensen, Ullerupdalvej 217,2., 7000 Fredericia, 60 år 18. juni.

Anders Holm, Lærketofte
13, 3500 Værløse, 65 år 21. juni.

Vigan Møller, Lavendelvej
43, 5000 Odense C, 70 år 21. juni.

Curt Hedeholm, Domus Portus,
Østbanegade 103, lejl.155,
2100 København Ø, 70 år 21. juni.

Ester Christensen, Frederiksgade
67, 9700 Brønderslev, 75 år 21. juni.

Leni Madsen, Højby, 4320
Lejre, 75 år 25. juni.

Arne W. Boesgård, Arkaderne
120,1 K.710, 2700 Brønshøj,
70 år 25. juni.

Ellen Schütt Larsen, Ved
Sønderport 5, 2300 København S,
75 år 26. juni.

Ellen Emmy Jensen, Grækenlandsvej
110, st., 2300 København S,
75 år 26. juni.

Setty Skjoldager, Hr. Henniksvej
6, 9000 Aalborg, 75 år 26. juni.

Jørgen Riisgaard, Vennemindevej
53, 2100 København Ø,
75 år 28. juni.

Jørgen Blæhr, Bangsbovej 14,
9900 Frederikshavn, 70 år 28. juni.

Forsinket fødselsdagshilsen:

Ruth Giersing, L.A. Ringvej
92, 5230 Odense C, fyldte
60 år den 9. april.

Rettelse

Vi fortalte i sidste blad, side 9, at Abraham Segel, Fiskervej 91, Nr. Vorupør, 7700 Thisted, fyldte 75 år den 19. april. Datoen skulle være 19. januar.

70 år

Fredag den 16. juni fylder Hans Bøjlund, Kolding, 70 år. Sådant set er det noget tidligt, vi bringer fødselsdagsartiklen, for vi udkommer jo igen den 15. juni, men da det er meget vanskeligt at få bladet ud til den ønskede dato, fortæller vi her lidt om Hans Bøjlund i dette nummer.

Hans modstandsarbejde begyndte omkring juni 1943.

Hans Bøjlund, Kolding.

På grund af hans uddannelse indenfor CBU blev han knyttet til værftets bedriftsledelse på Aalborg Skibsværft. Dette ekstrajob gav ham et særligt pas med tilladelse til at færdes frit i og udenfor værftet, også i spærretidene.

Hans arbejde på værftet bestod i at reparere bl.a. tyske krigsfartøjers maskiner, og under dette arbejde var det forholdsvis let at foretage sabotage. Der opstod mistanke om hans færden hos driftsingeniøren og mesteren, og derfor blev han forflyttet til arbejde på danske skibe.

I januar 1944 blev han taget af gestapo. En arbejdskammerat havde angivet ham under stærkt tysk pres. Han fik omgående håndjern på, og turen gik nu til Kong Hansgades arrest i Aalborg, og det tog en hel måned med at optrælle sagen. Hele gruppen blev revet op. De forhør, han

kom i, varede så nogenlunde det tredobbelte af forhørene af de andre i gruppen.

Fra Aalborg gik turen først til Horserød, derefter til Frøslev, og den 20. oktober ankom han til Neuengamme. Han var nu Häftling nr. 60.835.

Den 15. november overførtes han til Versen ved Emsfloden. Transporten omfattede 2000, deriblandt 170 danskere. Inden jul var 800 omkommet. Stærkt nedkørt kom han til en Schonungsblock i Neuengamme. Her døde 60-75 hver nat. Den 7. april kom han til Møgelkjær ved Horsens, og derfra til Helsingborg - 8 dage før kapitulationen.

Hans Bøjlund er medlem af bestyrelserne for Neuengammeforeningen og Kammeraternes Hjælpefond.

F-k.

Rund dag på Lolland

Mandag den 22. maj fylder Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev, 70 år.

Som overordentlig aktiv i foreningsarbejdet har han flere gange ladet sin røst høre her i bladet, dels vejledende artikler om Buchenwald, hvor han er foreningens formand,

dels om Frihedsfondens fortsatte beståen, dels om forhold, hvor en ny lovgivning har påført Kammeraternes Hjælpefond visse nye situationer. Som fondens formand har han lempet fonden igennem til smult farvand.

I god tid forinden fødsels-

dagen har fangekammerater bedt mig interviewe ham, og her er så vor samtale:

- *Du er født på Lolland, indleder jeg.*

- Mine forældre havde et lille husmandssted. Med store afsavn fra deres side blev jeg student i 1938 fra Nykøbing Katedralskole. Derefter tog jeg til København, hvor jeg havde forskelligt erhvervsarbejde og drev sprogstudier. I 1942 blev jeg ansat som politibetjent, lyder svaret.

- *Så blev der ikke tid til at deltage i studenterlivet...*

- Jo da. Ikke mindst i Studenter-scenen, hvor jeg var medlem af bestyrelsen i en årække og spillede med i stykker af Per Lagerquist, Carl Gandrup, O'Neill, Irvin Shaw og andre. Jeg kom også til at virke som instruktør på Studenter-scenen og andre steder med stykker af Sven Clausen, Gustav Wied, Noël Coward, Kaj Munk og andre. Iøvrigt både før og efter at jeg var ansat i politiet. Med særlig glæde husker jeg iscenesættelsen af Leck Fischers »Fronten«, som vi spillede forskellige steder i Sydslesvig allerede i sommeren 1946. Det var unge amatører fra en sønderjysk ungdomsforening, og vi var faktisk det første danske selskab, der viste dansk teater i Sydslesvig efter krigen. Vi måtte have engelsk visum for at komme derned.

- *Du blev taget af tyskerne ved aktionen mod politiet den 19. september 1944...*

- Jeg var på kursus på politiskolen på Artillerivej den dag. Pludselig var skolen omringet. Der var intet at gøre. Og så gik turen til Neuengamme og Buchenwald. Senere blev vi overført til forskellige krigsfangelejre omkring Leipzig.

- *Du har som politimand foretaget anholdelser. Hvordan var det selv at være den anholdte?*

- Jeg kan ikke sammenligne disse ting. Politiets anholdelser er en magtudøvelse fra et retssamfunds side, men vores tilfangetagelse var en magtudøvelse på grundlag af, hvad magthaverne, altså tyskerne, på det givne tidspunkt fandt

politisk og militært hensigtsmæssigt. Det er en ganske anden sag.

- I fik lov at være samlet...

- Det var uhyre betydningsfuldt. Faktisk en stor psykisk hjælp. Endelig vil jeg også fremhæve, at vi jo fik den fordel, at vi efter nogle måneder i koncentrationslejre (der som bekendt stod under SS) blev flyttet til krigsfangelejre, der stod under værnemagtens ansvarsområde. Men inden vi kom så vidt, havde vi mistet mange, og over hundrede af vore kolleger var så syge, at de måtte blive i Buchenwald, mens alle vi andre kort før julen 1944 blev overført til krigsfangelejre.

- Du kom hjem med Bernadotte-aktionen...

- Over Neuengamme til Frøslev og derfra til Sverige. I Sverige blev jeg iøvrigt en ganske kort tid ansat i det svenske politi. Svenskerne ventede, at danske nazister ville flygte til Sverige efter kapitulationen. Det skete jo imidlertid ikke, så allerede den 16. maj 1945 vendte jeg tilbage til Danmark og genoptog min tjeneste i Københavns politi.

- Du læste ved siden af dit arbejde...

- I lange perioder havde jeg konstant tjeneste om natten

og gik på universitetet om dagen, og i 1953 tog jeg juridisk embedseksamen. Derefter kom jeg til at gøre tjeneste i sundheds- og sædelighedsafdelingen, hvorunder bl.a. nar-kotikapolitiet sorterede. Afdelingen hed 3. politiinspektorat, og i årene fra 1960 til 1971 var jeg politikommissær og souschef i inspektoratet. Det hele blev omorganiseret i 1971 og årene derefter. Jeg søgte og fik en stilling i sundhedsstyrelsen, hvor jeg blev leder af Almen lægemiddel-sektion. I 1977 blev jeg kontorchef, og i 1980 søgte jeg min afsked og trak mig tilbage...

- Så gik turen til Lolland...

- ... hjem til Lolland, ja. Jeg er lollænder, og alle mine forfædre er lollændere.

- Du har altid deltaget i fangesamarbejdet...

- Det begyndte faktisk allerede i Tyskland. I februar 1945 blev jeg tillidsmand for et krigsfangeområde med 650 kolleger, og da Buchenwaldklubben blev stiftet umiddelbart efter hjemkomsten, blev jeg sekretær i klubben og deltog som sådan sammen med klubbens daværende formand, Svend Julsgaard Larsen, gennem Fællesudvalget af tidligere politiske fanger under statsautoriseret revisor

H. C. Steen Hansens dygtige ledelse i arbejdet vedrørende den såkaldte Tysklandsbod.

- Du har så efterfulgt Julsgaard Larsen...

- Både som formand for Buchenwaldklubben og som medlem af Kammeraternes Hjælpefonds bestyrelse, siden 1986 som formand.

- Har du mén efter tysklandsopholdet?

- De første år efter hjemkomsten var min hukommelse meget svækket. Men det kom igen. Jeg tror, jurastudiet hjalp mig. Det er en god hukommelsestræning. Bortset herfra har jeg hidtil kunnet glæde mig ved et godt helbred.

- Hvordan ser du på Kammeraternes Hjælpefonds fremtid?

- Jeg mener, at der ligger nogle alvorlige opgaver foran os. I disse år tager det hårdt på de gamle fanger og modstandsfolk, og de tre opgaver, som Kammeraternes Hjælpe-

fond nu er koncentreret om, skulle gerne kunne løses også i tiden fremover.

Opgaverne med bladet og med ferie- og rekreativ-hjemmet på Kegnæs kan vel siges at være løst, når vi og vore ægtefæller ikke er mere, men højtideligheden i Minde-lunden hvert år den 4. maj skulle gerne fortsætte, også længe efter at vi er døde og borte. Derfor er en nyorganisering af Kammeraternes Hjælpefond i løbet af nogle få år absolut nødvendig.

- Hvordan føler du det at blive 70?

- Det føler jeg slet ikke. En af mine venner i Jylland, som jeg for nylig skrev til i anledning af, at han fyldte 80, skrev til mig bagefter og takkede for lykønskningen. Og så tilføjede han: »Jeg kan nu fortælle dig, at det er ikke spor svært at fylde 80. Det kommer helt af sig selv.« Så nu ved jeg det!

F-k.

Henrik Skov Kristensen er den nye mand i Frøslev

Tiltrådte den 1. marts

Han er 35 år og født i Struer. Hans faglige baggrund er, at han er cand.mag. i historie og engelsk. Han har endvidere den filosofiske licentiatgrad (= Ph.D.-graden, som er en international doktorgrad) for forskningsarbejdet med vestallierede luftangreb i Danmark under 2. verdenskrig. Han er således medforfatter og redaktør på to-bindsværket »Vestallierede luftangreb i Danmark under 2. Verdenskrig«, som i november 1988 udkom på Aarhus Universitetsforlag. For nuværende og frem til hans tiltræden i Frøslev pr. 1. marts 1989 er han ansat som forskningsstipendiat ved Historisk Institut ved Aarhus Universitet.

Desuden har han siden 1984 fungeret som frivillig, ulønnet leder af Museet for besættelsen i Århus, som han har været med til at bygge op, bl.a. ved at være medstifter af støtteforeningen Besættel-

sesmuseets venner, der p.t. har ca. 160 medlemmer.

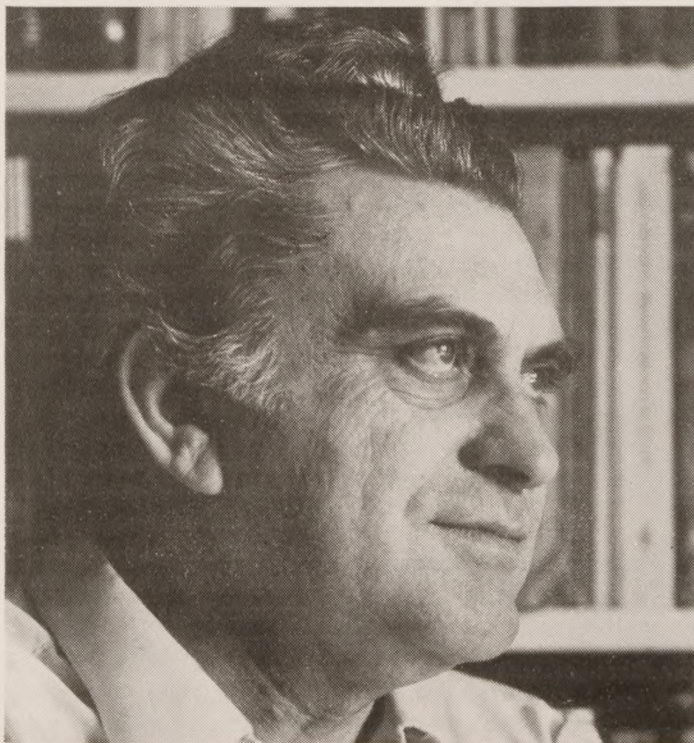
- Hvordan forløb arbejdet i Århus?

- Arbejdet med museet i Århus har bragt oplevelser på godt og ondt. Til de positive hører absolut samarbejdet og ikke mindst samværet med en flok entusiastiske frivillige med vidt forskellig baggrund, som har taget del i museets arbejde.

Især samværet med veteraner har for mig som efterkrigsbarn givet en ekstra menneskelig dimension. F.eks. har museet haft et fint samarbejde med Århus-afdelingen af »Landsforeningen Gestapofangerne«, og jeg har haft den glæde at være inviteret til et landsstævne i Frøslev.

- Fremtiden i Frøslev?

- Ved indgangen til min nye ansættelse, som både er en stor udfordring og forpligtelse, forestiller jeg mig i korte

Hans Andersen, formand for Buchenwald-Klubben og Kammeraternes Hjælpefond, runder de 70.

træk følgende: Kombinationen af Frøslevlejrens historie, besættelsestiden og Dansk Røde Kors' historie rummer en historisk logik, der på en naturlig måde forener de tre områder, men også hver for sig rummer de tre emner store muligheder for udstillingsvirksomhed, undervisning og forskning. Lejren og dens historie udgør jo i sig selv en museal seværdighed, som skal fastholdes og styrkes.

Med baggrund i lejrens historie vil der også kunne bygges »bro« sydpå til de deciderede KZ-lejre - en bro, som også inddrager Røde Kors' humanitære arbejde blandt KZ-fangerne, og ikke mindst med hjemtransporten af dem. Med hensyn til KZ-lejrene ligger der efter min mening en pædagogisk forpligtelse - rædslerne i lejrene må aldrig glemmes!

Her i Danmark råder vi over enestående dokumentaria til belysning af KZ-lejrene - ganske enkelt fordi så mange danske slap ud af rædslerne under rimeligt organiserede forhold, medbringende »ejendele« fra lejrene. Jeg mener også, at det er en oplagt mulighed at udbygge et samarbejde med eksisterende KZ-museer og »Denkmäle« syd og østpå.

I dette arbejde vil jeg forsøge, ikke mindst på baggrund af mine erfaringer fra museet i Århus, at inddrage alle gode kræfter blandt både veteraner og unge for at få et så godt og levende museum som muligt. Jeg glæder mig til både samarbejde og samvær med alle interesserede i museet, og håber, at alle vil yde deres, som kræfterne nu rækker til.

F-k.

Guldbryllup

Sparekassedirektør Einer Hauberg og hustru kan fejre

guldbryllup lørdag den 10. juni.

Adressen er: Holballe 3, 6473 Tandslet.

Krondiamantbryllup i Højbjerg

Søndag den 14. maj fejrer Lilli og Mikael Andersen krondiamantbryllup. Deres modstandsarbejde begyndte i Odense og fortsatte i Århus. Begge blev arresteret den 20. juli 1944. Mikael blev stærkt mishandlet, så hans ansigt var ukendeligt.

Så gik turen til Frøslev, og i oktober 1944 blev Mikael An-

dersen sendt til Neuengamme, og Lilli blev lidt senere sendt til Ravensbrück.

De kom til Sverige med De hvide Busser, og her fandt gensynet sted efter den lange adskillelse.

De bor nu begge på plejehjemmet »Hestehaven«, Hestehavevej 4, 8270 Højbjerg. De er nu begge over 80 år.

På festdagen er det åbent hus på plejehjemmet fra kl. 10-12 og fra 14-16. Der skal jo være lejlighed til en lille middagshvil.

Lilli og Mikael Andersen

Frøslevlejrens Venner

Hvert år i august måned holder foreningen Frøslevlejrens Venner et årsstævne i Frøslevlejren i de dage, da lejren i 1944 blev taget i brug som interneringslejr for danske modstandsfolk.

Deltagerne er hovedsagelig tidligere fanger, som rejser hertil fra hele landet. Det drejer sig som regel om ca. 80-90 personer.

Da det i år er 45 år siden, vil vi gerne lave lidt ekstra ud af arrangementet. Programmet er endnu ikke helt færdigt, men efterfølgende programskitse kan give en idé om både indhold og tidsplan.

I bladets juni-nummer vil det færdige program med tilmeldingsadresse være at finde.

Programskitse til årsstævne i Frøslevlejren den 12. og 13. august 1989

Lørdag den 12. august:

Ankomst og indkvartering i Dansk Røde Kors's kursuscenter i Frøslevlejren, derefter velkomst v/formanden ved

Tårnet i Frøslevlejren. Indledning v/Bovs borgmester Preben Johannsen. Koncert. Kransenedlægning og mindeansagt v/ pastor Marlys Urenholt, Bov sogn. Kaffebord hos DRK. Foredrag. Pause. Middag i DRK's restaurant. Foredrag. Kl. 20: Kaffe og kammeratligt samvær med amerikansk lotteri.

Søndag den 13. august:

Flaghejsning v/oberst J. Fr. Edeling, chef for HJVR III, derefter morgenmad hos DRK, Museumsbesøg (5 museer), Kaffe hos DRK, Foredrag, Indlæg ved amtsborgmester Kresten Philipsen, Afslutning ved formanden og frokost i DRK's restaurant.

Guldbryllup i Vanløse

Sonja og David Gendlin, Linde Allé 28 B, 2720 Vanløse, har guldbryllup den 28. maj. De sad begge i Theresienstadt, men kom begge hjem til Danmark med Bernadotte-transporterne.

Frøslevlejrens emblem kan nu købes

Foreningen Frøslevlejrens Venner udbyder til salg, for støtte til foreningens arbejde for Frøslevlejren, foreningens emblem, med hovedtårnet som motiv: 45 kr. - Fri-mærkemindearket: 75 kr.

Fås ved indsendelse af beløbet af det ønskede til foreningens girokonto, 161 06 86.

Frøslevlejrens Venner

Frihedsmuseet

Gratis arrangementer i marts:

Søndag den 19. marts kl. 13.00: Besættelsestiden i Danmark: Omvisning v/Hans Henrik Appel.

Kl. 14.30: Film: »John Heartfield, fotomonteur«. Om den tyske antinazistiske kunstner.

Søndag den 26. marts kl. 13.00: Besættelsestiden i Danmark: Omvisning v/Henrik Lundbak.

Daglige åbningstider:

Tirsdag-lørdag 11-15
Søn- og helligdage 11-16
Mandag lukket

Ravensbrück-fange taler i Mindelunden i Ryvangen

Aftenens taler i Mindelunden i Ryvangen den 4. maj bliver Ragna Hamilton, født Horwitz. Hun var gennem halvandet år fange i den tyske koncentrationslejr Ravensbrück nord for Berlin.

Da de nazistiske hære nærmede sig Paris, måtte hun sammen med tusinder andre flygte sydpå. I Marseille kom hun med i en modstandsgruppe, men den blev revet op af tyskerne.

Fra fængslet i Marseille førtes Ragna Hamilton nu til

Fresnæs-fængslet uden for Paris, og længe efter førtes hun - uden dom - til KZ-lejren Ravensbrück.

Herfra afgik hun med De hvide Busser til Sverige - og derfra kom hun tilbage til Danmark.

I Paris havde hun været korrespondent til Dagens Nyheder, og i København blev hun nu medarbejder ved dagbladet Information.

Hun har skrevet 2-binds bogen: Det knuste mig aldrig! Her fortæller hun åbent, men

dog med den blufærdighed, der også er karakteristisk for hende, om hvordan en kvinde trods alt kan bevare selvspejken under de mest krævede forhold: De knuste hende aldrig!

Hun bor nu i USA, men følger levende interesseret med i danske forhold. Da den danske mindestue blev indviet i Ravensbrück for nylig, tog hun turen til Danmark og lejren for at være med til denne begivenhed.

F-k.

En dansk sømands hilsen til Mindelunden i Ryvangen

Frihedsdrikken er den mest berusende af alle drikke på jorden: det kan hvert land, hver borger saftsuseme sige amen til her i Norden.

Med Estland og Irland har vi det tilfælles: Vi behøver ingen fremmede herrer. Når man styres af andre, er man ved at kvæles, og følelsen bli'r værre og værre.

Vi Danske har jo ikke en slavenatur, der længe kan styres fra oven; når fremmede tyranner vor frihed truer må frihedsselskere bryde loven.

For i frihedens navn lides nød og savn; man ved, det kan nytte noget. Kun de vage og spage bliver altid tilbage og kommer aldrig med frihedstoget.

At kæmpe for alt, hvad man har kært, er ikke altid på mode. Undertiden kan det være uendelig svært, at bevare sit mod og sit ho'de.

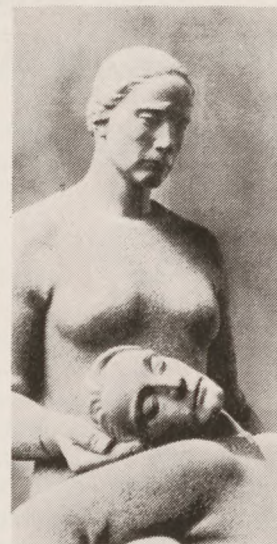
Men vi må bevare den frihedsånd, at ledet ikke mere kommer af lave, at vi ikke snøres i trællebånd, der kan gøre os alle til slave.

Disse tanker kom mig i sinde, da jeg besøgte Mindelunden, et meget smukt og kærligt minde til de, der i døden havde friheden funden.

Under krigen sejlede jeg verdens have, og mine tanker gik til de nære venner, som der fandt våde grave, men i døden gjorde Danmark ære.

Mange år er siden da henrunden, men jeg blev dog en smule forstemt ved tanken om jer her i Mindelunden og brødrene på havet, der ej heller er glemt.

John Bernhardt

4.maj-dagen i Mindelunden i Ryvangen

Der er lagt følgende program for dagen:

Kl. 10.00 formiddag lægger skolebørn fra Bispebjerg Skole blomster på hver enkelt grav. Så lyser de op resten af dagen.

Kl. 20.00-20.50 spiller Sjællandske Livregiments Musikkorps seriøs musik.

Dirigent: Svend Arentzen.

Zahles skoles kor synger. Dirigent: Minna Hess Thaysen.

Taler: Ragna Hamilton, tidligere KZ-lejren Ravensbrück.

Kl. 20.50: Afslutning.

Alle interesserede er velkomne.

Arrangør: Kammeraternes Hjælpes-fond i samarbejde med Erhvervshæmmede fra Frihedskampen, Omegnsafdelingen.

Leder af dagens arrangementer: Johannes Fosmark.

Fortsætter Frihedskampens Veteraner til 1995?

FRIHEDSKAMPENS VETERANER

Frihedskampens Veteraner, hvis oprindelse går tilbage til 1951, holdt 12. marts årsmøde på Odense Kaserne (Fynske Livregiment), hvor man startede med kransenedlægning ved mindetavlen med 13 navne fra 9.4.40 og 29.8.43, og regimentet havde i øvrigt 16 sårede - som en af de virkelig aktive militærenheder under besættelsen. Regimentet har også 4 store mindeværelser i loftetagen med alt fra starten for ca. 300 år siden og frem til 5. maj 1945. Et fint lille museum, som mange fik set.

Frihedskampens Veteraner har ca. 1200 medlemmer, og skønt formanden, Svenn Seehusen, måtte indlede beretningen med mindeord over 40, der gik bort i det svundne år, kunne han overfor Pigtråds medarbejder oplyse, at medlemstallet nærmest er for opadgående. Der kommer stadig nye til.

Under dagens sidste punkt drøftede man bestyrelsens oplæg, hvornår og hvordan man skal slutte denne forening med medlemmer fra hele landet, ikke bare gamle kz-fanger, men også folk, som i øvrigt har gjort en indsats i frihedskampen 1940-45.

Seehusen udkastede to forslag til drøftelse fremover: 1) at man vælger at fortsætte foreningen frem til 1995, altså 50-året for Danmarks befrielse. Eller 2) at man i løbet af nogle år omdanner foreningen, så den under en eller anden form føres videre af børn og børnebørn til dem, der dengang var med, i 40-45.

Næste års mødested blev Københavns Bestyrelsen genvalges, og kontingentet bliver uændret.

Svenn Seehusen kom i sin beretning en del ind på foreningens start, hvad Børge Lindegård senere vil skrive om i FV-bladet. Derudover gav Seehusen en orientering om det internationale arbejde i de to organisationer World Veterans Federation og UIRD. For mange år siden kom Jugoslavien med i samarbejdet, på Titos foranledning. Nu på det sidste er Sovjetrusland kommet med. Og de to store organisationer repræsenterer hver 20 mill. forhenværende modstandsfolk og fanger fra 53 lande.

Seehusen nævnte invalide- og enke-spørgsmålene i mange lande, også noget med atomer (f.eks. Frankrigs mærkelige forsøg tæt på Ny Zealand og Australien, modsat USA og Sovjet på deres hjemlige områder), stop for kemiske våben, terrorisme (som ikke har noget med modstandskamp at gøre, for man lader det gå ud over tilfældige mennesker, måske endda ens egen civilbefolkning). Men man kom ind på en lang række andre både hjemlige og internationale spørgsmål. Også FVs store Thailand-rejse 17. til 27. november.

Foreningens travle sekretær, Allis Rasmussen, blev hyltet, fordi hun nu har 25 års jubilæum.

Formanden nævnte i sin velkomst besættelsestids-historikeren frem for nogen, dr.phil. Jørgen Hæstrup, Odense, som nu har 48 bøger bag sig, og som havde efterkommet FVs indbydelse til at være med.

Et af dagens mange punkter var Israel contra PLO og det meste af den arabiske verden. Her nævntes især Simon Wiesenthals store headhunterarbejde fra Wien på stornazister i skjul over hele verden. Og man vedtog en særlig resolution.

Johs. Rasmussen.

Nordisk Råds litteraturpris 1989

Den norske forfatter Dag Solstad har fået Nordisk Råds Litteraturpris. Han slog først igennem ved bøgerne om Norges Frihedskamp.

Den norske forfatter Dag Solstad har fået Nordisk Råds litteraturpris for 1989 på 150.000 kr. Han er 47 år.

I konkurrence med 10 andre forfattere fra de nordiske lande fik han prisen for sit store episke værk »Roman 1987«, som forlaget Rosinante har udgivet under titlen »Brudgom«.

Stor opsigt vakte hans romantrilogi fra besættelsesårene. »Førkrigsår« udkom 1977, og fortsættelsen »Krig 1940« og »Brød og våben« udkom begge i 1980.

Dag Solstad, som kommer fra Sandefjord, blev matematisk student, siden lærer i Nordnorge, og derpå journalist sydpå. Hans bøger bygger på god research. Han får meget med i sin knappe, hemingwayske stil. Solstad går tæt på sine folk, er eller har været kommunist tyder alt på. Fx »Brød og våben« skildrer norske arbejders liv i Oslo 1941-44, og romanen virker pinligt sanddru, når vi er med på et stort skibsværft, hvor bevæbnede tyske vagter herser med de norske skibsværftsarbejdere, så sabotage kan være svær at gennemføre. Folkene føler sig ydmygede. Bl.a. har de tydeligt mærker på med en række bogstaver og numre (så de er lette at udpege. Til gengæld hjælper det ikke meget, hvis britiske fly vil bombe).

Klimax er 30 år efter, 1974, i et bittert opgør mellem den

fhv. Spanienskæmper og modstandsmand, Frederik Lindgren, og hans 25-årige datter Marie, socialpædagog og Maoist og meget kritisk overfor Sovjets undertrykkelse af Østblok-landene. Fx nedkæmpelsen af Dubceck og »Foråret« i Czekkoslovakiet.

Hans seneste bøger handler om Norges nej til EF 1972, samtidig med at Danmark gik ind i samme EF. Og så 1968-oprøret fra ungdommen i en række lande. Vi hører om norske intellektuelle i 1970'erne og om Maoismen og uenigheden på Venstrefløj i det hele taget.

Nogle af Solstads ting er dramatiseret og har været vist ikke bare i norsk, men også i dansk TV. I øvrigt var han også for en halv snes år siden indstillet til Nordisk Råds kulturpris. Johs. Rasmussen

Efterlysning

En tidligere polsk kz-fange, Michael Remerowski, nu boende i Canada som pelshandler, efterlyser en dansk politimand, som han meget gerne vil i kontakt med, idet nævnte politimand under opholdet i kz-lejren Neuengamme har reddet hans liv og således er årsag til, at han i dag har det godt. Han kender ikke pågældendes navn, men kan huske hans nummer som 68.798.

NB. Opiysningerne er tilgået undertegnede gennem en odenseansk familie, der ved et tilfælde under et ferieophold for nylig i Frankrig har truffet pågældende polsk-canadier.

Det skal oplyses, at undertegnede har gennemlæst Jørgen Barfods bog, »Helvede har mange navne«, men uden resultat.

Eventuelle oplysninger kan rettes til undertegnede, kasserer for Buchenwaldklubben i Odense.

Gunner Jensen
Munkerisvej 59,
5230 Odense M
Tlf. 09 14 52 80

Topnazist hentet af politiet

De danske nynazisters topmand, organisationssekretær Jørgen Nielsen, Aalborg, blev under politieskorte tvunget ud af salen, da den sønderjyske afdeling for Folkebevægelsen mod Nazisme holdt stiftende møde på det traditionsrige Folkehjem i Aabenraa.

Jørgen Nielsen var sammen med en snes mødedeltagere mødt op til generalforsamling, bevæbnet med et kamera, og da han nægtede at lade være at fotografere hver enkelt mødedeltager, blev mødet suspenderet og politiet tilkaldt.

»Jeg har ikke nogen båndoptager med, men jeg er i min fulde ret til at fotografere under et offentligt møde,« argumenterede Jørgen Nielsen, inden de øvrige mødedeltagere følte sig tvunget til at tilkalde politiasistance.

Jørgen Nielsen blev eskorteret bort under voldsomme klapsalver.

»Vi greb ind over for den pågældende af hensyn til opretholdelse af ro og orden,« kommenterede politifolkene, at de greb ind. (BT 26/2)

FRA REDAKTIONEN

Adresseændringer

Telefonen ringer, og en abonnent fortæller i en fornærmet tone, at kassererposten i hendes forening ikke er ført ajour.

Svar: Det påhviler hver enkelt forening at meddele bladet eventuelle ændringer. De kan fremsendes af foreningens sekretær, men foreningens formand har ansvaret for, at det sker.

I denne forbindelse kan nævnes, at Runde Dage er oplysninger, som de forskellige foreninger har fremsendt. Oplysningerne redigeres af Poul Nielsen. Han har således ikke ansvaret for eventuelle fejlagtige eller manglende oplysninger.

Læserbreve i dagblade kan være en mulighed

Telefonen ringer. En af vort blads læsere fortæller, at familien nu er flyttet til en anden egn, og der ved man meget lidt om frihedskampen, og slet ingenting om lejrenes eftervirkninger. Kunne du ikke skrive noget om dette i vort blad?

Jeg svarede - og svarer: - Vort blads læsere er ganske godt orienteret, så tager jeg emnet op igen, kommer det jo ikke ud til de omtalte uvidende, men du kunne selv skrive et læserbrev til din lokale avis. Så får de i alt fald noget at vide.

- Du er bedre til det.

Jeg skriver af og til dagsbladsartikler, der oplyser om nazismens væsen og gerninger, men det er godt, at også andre lader deres røst høre.

F-k.

FORENINGERNE

Fangesammenslutningen

Mødet i februar

Bestyrelsesmødet blev afholdt den 1. februar i Frihedsfondens lokaler med sædvanlig dagsorden.

Formanden Villy Mørk Jensen bød velkommen og ønskede de fremmødte godt nytår.

Derefter oplæste sekretæren Solveig Skjøtt protokollen fra sidste møde, der efter et par rettelser enstemmigt blev godkendt.

Debat om Bernadottegården i Roskilde

Formanden havde derefter ordet og meddelte, at der havde været afholdt to forretningsudvalgsmøder. Oplyste, at Sammenslutningens bestyrelsesmedlemmer på Bernadottegården i Roskilde havde meddelt, at forstanderen på plejehjemmet var fratrukket sin stilling den 20. december 1988. Foreslog, at der ikke blev rippet mere op i den sag, og bad bestyrelsen om ikke at udtale sig til pressen. Meddelte, at Poul Nielsen havde trukket sig fra bestyrelsesposten i Bernadottegården på grund af sygdom. Håbede, at Poul fortsat ville være i stand til at varetage arbejdet med bladet. Desuden foreslog formanden, at Hans Andersen overtog Pouls plads i Bernadottegårdens bestyrelse. Det var der fuld enighed i. - Der var kommet et brev til Villy

fra »De Erhvervshæmmede« fra Nygårdsvej om optagelse i Sammenslutningen. Dertil havde formanden svaret, at dette kun ville være muligt, hvis de skiftede til et andet navn, så de ikke blev forvekslet med »Landsforeningen de Erhvervshæmmede«.

Derefter redegjorde formanden for Bernadottegårdens bestyrelse i Roskilde, Jacob Jensen, for ansættelsen af den fratrukkte forstander Chr. Haxthausens ansættelse. Ud af 32 ansøgninger havde et ansættelsesudvalg afholdt et møde med hver enkelt, og ud af disse samlede interessen sig om 6 af ansøgerne. Ud af de 6 ansøgere, der alle havde fine anbefalinger, var der et stort flertal med tilslutning fra Roskilde kommunes repræsentanter for den nu afgåede forstander, og ud fra det vedtog bestyrelsen at ansætte Chr. Haxthausen, som tiltrådte stillingen den 2. januar 1988.

På et senere møde besluttede bestyrelsen at gå ind for Roskilde kommunes ønske om en uvildig konsulentundersøgelse på Bernadottegården, og indtil den er afsluttet, blev man enige om at bede forstanderen på en af kommunens selvejende institutioner, Anne-Marie Carlsen, om at fungere som forstander og projektleder, indtil man kan ansætte en ny forstander. Jacob Jensen vil give en fyldig

redegørelse omkring Bernadottegården i øvrigt på repræsentantskabsmødet den 15. marts.

En del bestyrelsesmedlemmer stillede derefter forskellige spørgsmål angående Chr. Haxthausen. De blev alle besvaret af de tre bestyrelsesmedlemmer på Bernadottegården.

Et par bestyrelsesmedlemmer gav udtryk for, at Sammenslutningens repræsentanter burde gå af. Hans Andersen mente, at man havde lov til at tro, at ansættelsen var rigtig, og takkede Jacob Jensen for den glimrende redegørelse samt udtalte, at bestyrelsen ikke kunne have gjort andet end, hvad den havde foretaget sig i de givne situationer. Else Drejer foreslog: 1. At Jacob Jensen giver en kort redegørelse til repræsentantskabsmødet. 2. At bestyrelsen nu havde fået en udførlig redegørelse, og på grundlag deraf udtaler man fuld tillid til de tre bestyrelsesmedlemmer i Bernadottegården samt Hans Andersen. 3. At disse 4 fortsat sidder, til valgperioden 1/1-1990 udløber og derefter med Sammenslutningens bestyrelse sikrer dens repræsentation i Bernadottegårdens bestyrelse ved også at inddrage yngre repræsentanter for at sikre kontinuiteten indtil foreløbig år 2002, hvor overenskomsten udløber. Dette vedtoges enstemmigt.

Lovudvalgets ønsker

Lovudvalgets formand, Hans Andersen, uddelte en fotokopi af et brev fra socialminister Aase Olesen som svar på lovudvalgets fremsatte ønsker ved deres besøg hos ministeren. Socialministeren så sig desværre ikke i stand til at finde den pengesum, der skulle til, hvis hun skulle opfylde vore ønsker. Hun ville dog være opmærksom på en eventuel regulering af hædersgaven ved førstkomme »særlige lejlighed«. Sammenslutningens bestyrelse mente, at den 9. april 1990 vil være en »særlig lejlighed«, og det ville Hans Andersen skrive i et brev til socialministeren.

Derefter redegjorde fore-

ningerne for deres forskellige aktiviteter, som enten var afviklet, eller som var planlagt i det kommende år.

Næste bestyrelsesmøde blev berammet til tirsdag den 11. april kl. 18.00.

Formanden afsluttede derefter mødet.

*Solveig Skjøtt
Sekretær*

Hvor er Danmark?

Valgresultatet i Vestberlin har rystet Vesttyskland så meget, at indenrigsminister Zimmermann har følt sig forpligtet til for 4. gang at forbyde et ekstremistisk parti, der truer demokratiet.

Forudgående var det ved husundersøgelser konstateret, at der fandtes våbenlagre og nazi-propaganda, specielt omkring den berygtede, tidligere løjtnant Michael Kühnen.

Sidst har det ifølge Flensborg Avis været såkaldte storaktioner i Slesvig-Holsten, i byerne Kiel, Preez og Plön.

Dermed aktualiseres problemet i Danmark, hvor forbud mod politiske partier giver ubehagelige associationer til »Berufsverbot« og lignende.

Det mest udbredte danske standpunkt har hidtil været, at man ikke bør forbyde nogen form for politisk opfattelse, men derimod være på vagt over for racistiske tankegange og trusler om voldsanvendelse.

Specielt for vore kammerater kan det være et ømtåleligt problem, og Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45 har indtaget det standpunkt, at man ikke kan udtale sig på samtlige foreningers vegne. Hver enkelt forening og dens medlemmer må tage stilling til, om man f.eks. vil tilslutte sig den nye bevægelse til bekæmpelse af Nazismen i Danmark.

Måske kan det dog være på sin plads at erindre om, at mange udlændinge finder, at vi udviser for stor tolerance over for den nazistiske bevæ-

gelse. Specielt når vi tillader den fra Danmark at udsende nazistisk propaganda.

Man henviser til, at vi som bekendt har underskrevet konventionen om menneskerettigheder. I dennes § 20 står der:

»Enhver krigspropaganda forbydes ved lov.

Det forbydes ved lov at gå ind for national, racemæssig eller religiøs fjendskab, eller at opfordre til diskriminering, fjendtlighed eller vold.«

Ved den nyligt afsluttede møderække i Wien bekræftede også Danmark dette standpunkt og forpligtede sig til

»med alle egnede midler, herunder også lovgivning, at søge at virkeliggøre konventionens bestemmelser.«

Disse formuleringer må siges at være tydeligere og mere bindende, end de, der er indeholdt i vor grundlov, og som ikke var i stand til at befri os for Thies Christophersen.

Det er på den baggrund, at man i udlandet undrer sig over, at der ikke i Danmark er forbud mod Nazismen.

V.M.J.

Vellykket medlemsaften

Igen i år havde vi den glæde, at medlemmerne, som altid, sluttede op om vores medlemsaften med damer torsdag den 9. marts.

Vi blev 75 personer, der forventningsfuldt mødte op, og samtalen gik straks livligt, ja, man må sige, at vi hyggede os sammen, lige fra vi mødtes.

Efter at vi havde spist Boesens gode mad og drukket kaffen med kringle til, viste Kaj Nielsen, Politihistorisk Selskab, en film, der var samlet af optagelser i forbindelse med kapitulationen i 1945. Det var dage, hvor vi deporterede endnu ikke var kommet

hjem og derfor ikke havde oplevet, hvorfor filmen var meget interessant for os at se.

Efter filmen talte Anne-Lise Clausen, Frihedsfonden, og forklarede om vore rettigheder samt specielt om, hvorledes enker skulle forholde sig.

Efter disse interessante oplysninger viste Kaj Nielsen igen en film, der handlede om en spirituspåvirket motorfører med Gunnar Lemvig i hovedrollen. Filmen var meget morsom, selv om den ikke havde historisk interesse.

Herefter hyggede vi os sammen endnu en stund, hvorefter vi gik hver til sit, efter at vi havde haft en hyggelig, kammeratlig aften.

Georg Andersen

Rolig generalforsamling

Buchenwaldklubbens ordinære generalforsamling afholdtes tirsdag den 24. januar 1989, kl. 19.30 i kantinen, politistation 2, Store Kongensgade 100, med følgende dagsorden:

1. Valg af dirigent.
2. Formandens beretning.
3. Kassereren kommenterer regnskabet.
4. Fastsættelse af kontingent.
5. Indkomne forslag.
6. Valg. På valg: Kjeld Jensen, Johs. Damsgård og Ernst Steen, samt suppleant Poul Petersen.
7. Eventuelt.

Det var mødt 69 medlemmer.

Formanden bør velkommen, og Nybo Frederiksen blev valgt som dirigent.

Formanden indledte sin beretning med at bede generalforsamlingen rejse sig og mindes de siden sidste generalforsamling afdøde kammerater ved et øjeblikstilhed.

Han fortsatte med at omtale antallet af bestyrelsesmøder, aktiviteter indenfor klubben, arrangementer, klubben har været repræsenteret ved, og hæftede sig særligt ved de kommende arrangementer i løbet af året 1989, startende

med medlemsaften med damer den 9. marts. Dernæst den regionale sammenkomst med medlemmer boende i det sydlige Jylland. Videre den planlagte rejse i juni til Leipzig med besøg bl.a. i Buchenwald, og videre stiftelsesfesten den 19. september og sluttelig andespillet i slutningen af november, og han takkede medlemmerne for den store tilslutning, der altid var, når vi kaldte til vores arrangementer.

Endvidere omtalte han, at lovudvalget havde haft møde med socialministeren. Nærmere herom ville fremkomme i februarnummeret af Pigtråd.

Sluttelig takkede han bestyrelsens medlemmer for vel udført arbejde i 1988.

Beretningen godkendtes enstemmigt.

Regnskabet var omdelt til medlemmerne, og det sluttedes med en overførsel til 1989 på 58.246,18 kr.

Regnskabet godkendtes enstemmigt.

Kontingentet blev fortsat uændret.

Alle valg var genvalg.

Dirigenten takkede for god ro og orden og hævdede generalforsamlingen kl. 20.20 med et »Leve Buchenwaldklubben«.

*Georg Andersen
Sekretær*

DACHAU

Ny formand

Dachau Klubben afholdte ordinær generalforsamling torsdag den 16. marts.

På forhånd havde formanden, Poul Nielsen, meddelt, at han så sig nødsaget til at træde tilbage af helbredsgrunde, selv om han ikke var på valg. Til hans efterfølger valgtes John Nielsen, der især er kendt for sine arrangementer af rejser, fester m.v. Der var et par genvalg, men også nyvalg, så man alt i alt kan sige, at der er sket en slags »generationsskifte« i ledelsen.

Mange emner blev drøftet på generalforsamlingen, og Poul var genstand for stor hyldest fra den desværre ikke særlig talstærke forsamling.

Som sædvanligt sluttede aftenen med kammeratligt samvær over en bid brød og en dram. P.N.

ERHVERVS- HÆMMEDE

AALBORG Minde- højtidelighed

Der afholdes en mindehøjtidelighed i »5. Maj Parken« ved Margrethekirken

Kristi Himmelfartsdag den 4. maj kl. 15

1. Indledning ved Børge Dahl
2. Fællessang
3. Tale ved Jørgen Hessel-dahl »Tage« (tidligere byleder i Aalborg)
4. Kransenedlægning
5. Fællessang

Efter højtideligheden samles vi på centret Østerbro 38 til en kop kaffe.

Børge Jensen

Forårsfest

Der indbydes til forårsfest lørdag den 6. maj kl. 18 i »Vestergården« på Annebergvej. Fra Nytorv kører bus nr. 3 lige til døren.

Ferielukning

Sidste åbningsdag for centret før ferien bliver torsdag den 11. maj, og første åbningsdag efter ferien bliver torsdag den 7. september.

Vi modtager gerne klip fra andre blade, aviser og tidsskrifter, men husk at skrive dato, årstal og bladets navn.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

ÅRHUS

Generalforsamling

Der indkaldes herved til ordinær generalforsamling kl. 14.00

Søndag den 30. april 1989 i Rådhuscafeen - Sønder Allé 3, Århus.

Dagsorden: 1. Valg af dirigent. 2. Protokollen og formandens beretning. 3. Afdelingens regnskab. 4. Indkomne forslag. 5. Valg af medlemmer til bestyrelsen. På valg er Edith Johansen og Per Madsen. 6. Valg af suppleanter. 7. Valg af repræsentanter. 8. Eventuelt.

Foreningen vil være vært ved 3 stk. håndmad + 1 øl/vand.

Bestyrelsen vil gerne opfordre nye og gamle medlemmer til at møde op og tage del i generalforsamlingen.

Landsstævne 17-18. juni

Landsforeningen Gestapofangerne afholder landsstævne i Vingsted Centeret i dagene 17-18. juni 1989.

Til stævnet indbydes alle medlemmer af landsforeningen Gestapofangerne med familie og venner. Øvrige foreninger under sammenslutningen indbydes ligeledes til at deltage.

Pris per person kr. 450,00. I denne pris er inkluderet: Frokost og festmiddag lørdag den 17. og morgenmad og frokost søndag den 18.

Foreløbigt program: Lørdag den 17. kl. 13.00: Frokost. Kl. 19.00: Festmiddag og kammeratligt samvær. Søndag kl. 08.00: Morgensang, flaghejsning, morgenmad. Kl. 09.00: Bustur med guide. Kl. 13.00 frokost og afslutning kl. 14.00.

Dersom man ikke er interesseret i at deltage i det samlede program, er der mulighed for at deltage individuelt.

Tilmeldingsgebyr kr. 100,00 pr. person sendes senest 10. maj til giro 1 27 64 92 eller

check til kassereren Beth Thorsen, Irisvej 2, 8400 Ebeltoft.

Vi håber, mange vil have mulighed for og lyst til at deltage. Der er under alle omstændigheder basis for en dejlig weekend i smukke omgivelser. Vingsted Centeret byder på mange faciliteter, som deltagerne fra landsstævnet i 1986 sikkert vil kunne anbefale.

På landsforeningens vegne
Edith Johansen
sekretær
Tlf. 06 26 15 19

Århus 4. maj

Kransenedlægning kl. 18 ved Monumentet for de faldne sømænd Mindebrogade. Derefter Vestre Kirkegård/4. Maj Kollegiet. Der sluttes på Skæring Hede, hvor vi deltager i D.A.D.V.'s arrangement.

Kl. ca. 20 kammeratligt samvær på Egå Marina.

Medlemsaften 5. juni

Grundlovsfest (åbent hus sommerhuset på Helgenæs), med medbragt madkurv kaffe + brød. Drikkevarer kan købes til høkerpriser. Benyt lejligheden til at slappe af i den skønne natur, få et dejligt havbad eller trav en tur i bakkerne. Ankomst mellem kl. 11-12. Bjergstien 7, Esby, tlf. 06-356296.

Åbent hus i Brabrand

Formanden for Gestapofangerne Århusafdeling, Edith Johansen, fylder 60 år den 20. april. Siden Tonny døde i 1982, har Edith - bedre kendt som Didde - beklædt formandsposten, og foreningen er stadig levende og arbejdsduelig, både når det gælder afvikling af landsstævner og lokale aktiviteter.

Venskabskredsen omkring Didde er stor. Derfor holder hun åbent hus den 20. april fra kl. 11 til 15 i Skovgårds-parkens selskabslokaler, Butikstorvet, Ingasvej i Brabrand. P.M.

A·P·MØLLER

På de syv have -
under den syvtakkede
stjerne

Horserød og Stutthof

Årsmøde afholdes lørdag den 29. april. Kl. 12 samles man ved mindetavlen i Land og Folks bygning i Dronningens Tværgade.

Hannover-Stöcken

Gruppen holder årsmøde i Horsens lørdag den 29. april. Man samles først ved Klosterkirken, holder derefter generalforsamling og slutter med aftenfest.

med Sønderjyllands amtsråd betaler en frokost og en middag i Frøslevlejren. En anden frokost, på Koldinghus, betales af Kolding kommune.

Til Koldinghus og Frøslev

Onsdag den 3. maj ankommer deltagerne med tog til Kolding eller fly til Billund og bringes til Vingsted, hvor der bliver fælles middag. Næste dag køres til Kolding, hvor man beser de gamle Gestapo-fangelokaler på Staldgården og spiser frokost på Koldinghus. Kl. ca. 15.30 er man nået til Frøslev-lejren, hvor man ofrer et par timer på den store lejr og dens museum, ja efterhånden er der flere. Efter aftensmaden her fortæller en repræsentant fra Røde Kors, som jo i dag er hovedsponsor for lejrens mange aktiviteter, om lejrens historie. Ved 20.30-tiden går turen tilbage til Vingstedlejren.

5. maj er optaget af en række forhandlinger, og den dag vises også en video-film om de danske nazister »Hitlers børn«. Næste dag fortsætter kongressens forhandlinger

fra kl. 8 morgen til 14, hvorefter medlemmer af den danske Neuengamme-forening, om ønsket, har lejlighed til at træffe repræsentanterne fra de mange landes tilsvarende foreninger. Dagen slutter med middag, taler og eventuelt en lille svingom. Næste dag rejser de delegerede hjem til deres forskellige lande.

Sidste gang i Danmark?

Man kunne spørge, hvor mange organiserede kz-fanger fra Neuengamme findes der i dag i de nævnte lande? Det kan kun blive et forhåndsgæt, måske 3000. Man mødes hvert år til kongres. For en halv snes år siden var mødestedet også Danmark. Dengang omkring Thisted. Når man tænker på, at vi nu er 44 år fra krigsslutningen i 1945, udtaler en af den danske kongres' tilrettelæggere til mig, at det måske er sidste gang, der bliver en sådan kongres i Danmark. Vi bliver alle ældre. Skoven tyndes ud hver dag...

Johs. Rasmussen

NEUENGAMME

International Neuengammekongres i Vingsted i maj

Repræsentanter fra 13 lande sætter hinanden stævne

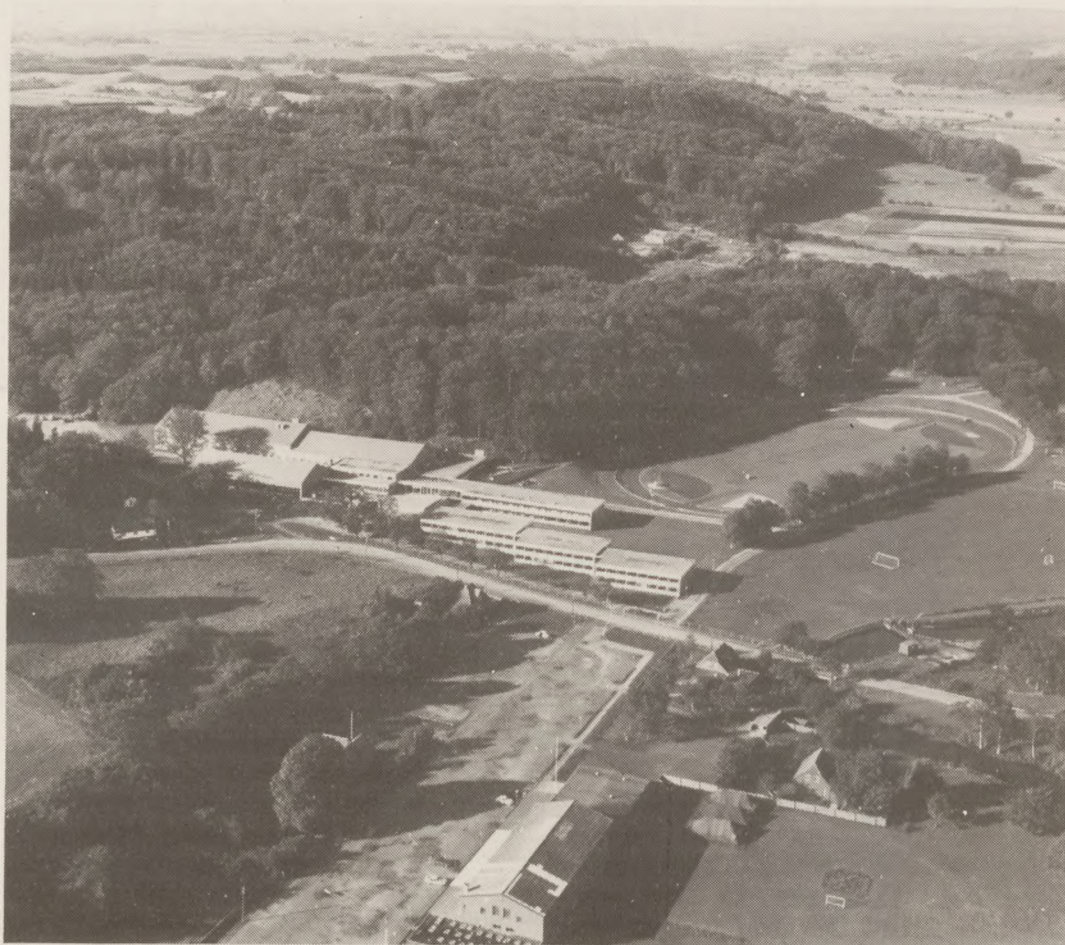
»Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme« står fra 3. til 7. maj som arrangør af den internationale sammenslutnings kongres, altså med det franske navn »Amicale Internationale de Neuengamme«. Den danske forening, oprettet maj 1962, har i dag ca. 300 medlemmer, og formand er Villy Mørk Jensen, Sjørring pr. Thisted, altså samme som er medredaktør af »Pigtråd« og formand for »Sammenslutningen af danske fangeforeninger fra frihedskampen«.

Kongressen holdes i det smukke Vingstedcenter, som ligger mellem Vejle og Kolding. Der ventes 30 delegerede fra en række lande. Den internationale sammenslutning omfatter 13 lande, nemlig foruden Danmark også Frankrig, Belgien, Holland, Luxembourg, Vesttyskland, Østtyskland, Sovjetrusland, Polen, Ungarn, Czekoslovakiet, Grækenland og Italien. Derimod er Norge ikke med, uanset sine betydelige tab og indsatser i modstandens år.

Præsident for sammenslutningen er Madame René Aubry, Frankrig, mens Fritz Bringmann, Vesttyskland, er generalsekretær. Blandt de seks vicepræsidenter er Villy Mørk Jensen, Danmark. Han og den danske afdelings sekretær, Niels Otto Køster, København, er de to officielle

danske delegerede. Køster har iøvrigt engang udarbejdet et lille 8-sidet hæfte om kz-lejren Neuengamme ved Hamburg-Bergedorf 1938-45.

Til kongressen har Vejle amtsråd bevilget et tilskud, mens Bov kommune sammen

Vingstedcentret ligger ved Bredsten i smukke omgivelser. Det rummer alle moderne faciliteter.

Nytårsfest med fuldt hus

Atter i år var der fuldt hus til vor årlige nytårsfest den 20. januar. Deriblandt var mødt kammerater, man ikke havde set i lang tid.

Som sædvanligt bød formanden velkommen, hvorefter han hurtigt og elegant overlod arbejdet til festudvalget.

Søs sørgede for entreen og Helge for musik. Aksel som altid for lotteriet om de mange gevinster, givet af medlemmerne, og som altid var der mange gengangere blandt vinderne. Kokken stod for den udmærkede mad og festudvalget for prima underholdning.

Årets festtaler var den tidligere forstander for Ving-

stedcentret, Terkel Teilmann. Han holdt alle tiders tale, med alvorsord og om sammenhold. En tale, der gav os alle lidt at tænke på.

Efter spisningen var der lejlighed til en svingom. Nogle mener ikke, det interesserer dem, men inden længe var gulvet fuldt besat.

Man mærker trods alt, at vi bliver ældre, så festlighederne trækker ikke så længe ud som tidligere. Men ind imellem forsøgte et par kammerater sig med solosang til stor jubel for alle, og afslutningen med fællessang var stemningsfuld og kaldte minderne frem.

Tak til alle, der mødte op. Vi håber at se jer næste gang, vi kalder til festlighed eller stævne.

VMJ

SACHSENHAUSEN

Årsmøde i Odense

Den 6. og 7. marts afholdt Landsforeningen sit ordinære, årlige landsmøde i Odense. Mødet var ualmindeligt velbesøgt.

Vore kvindelige kammerater i Odense stod som sædvanlig for arrangementet med imponerende energi og dygtighed. De har mange års erfaring. Vi, der deltager fra de mere perifere dele af landet, påskønner deres indsats.

Mandag den 6. afvikledes den festlige del af landsmødet.

Blandt vore gæster var Anne-Lise Clausen og Søs Lærche fra Frihedsfonden. Deres tilstedeværelse var af særlig stor glæde for os efter de svære år, vor forening har været igennem.

En nødvendig forudsætning for at kunne redde Frihedsfonden fra nedlæggelse trods energisk indsats fra anden side for at afvikle den, var personalets, herunder Anne-Lise Clausens og Søs Lærches udtalte vilje til at fortsætte arbejdet for vore kammerater, der søgte hjælp hos fonden.

Vi udtrykte vor taknemmelighed overfor dem og mod-

tog som svar deres forsikring om deres fortsatte indsats i denne meget vigtige virksomhed. Vi takkede også Anne-Lise Clausen for hendes kontakt med vore kammerater på Bernadottegården, specielt med Petra Petersen. Ulykkeligtvis var der blevet ansat en uheldig leder som forstander på Bernadottegården. Bestyrelsen havde tiltro til ham, hvorfor vore kammerater ikke brød sig om at klage til dens medlemmer. I stedet for talte de med Anne-Lise Clausen, som de havde tillid til.

Som særlige gæster glædede vi os også over at have Elna og Villy Fuglsang. Villy kom som repræsentant for de første danskere, der modigt bekæmpede Hitler-fascismen.

Villy Fuglsang fik ordet og udtalte bl.a.:

- På de skoler, højskoler m.m., hvor jeg så mange gange er kommet for at fortælle nye slægtled af unge om den tid, vi har været igennem, har jeg oplevet en ny måde at blive modtaget og opfattet på.

Først: »Tror du, at det, I har oplevet, kan ske igen?«

Dernæst: »Hvad kan der gøres for at hindre, at det sker igen?«

For det tredje: »Tror du, at vi unge i dag kan og vil gøre det samme, som I gjorde?«

Efter sejren i 1945 var vi jo optimistiske, også for optimistiske.

Men vi må se på det afgørende: nazismens vækstbetingelser - den økonomiske og politiske baggrund.

Hitler kom til magten ad parlamentarisk vej. Han vandt en stor del af ungdommen. Ikke fordi den var dårligere eller dummere end andre, men fordi han kynisk udnyttede de unges rådvildhed og protest mod andres svigten.

Han undergravede dens tillid til »parlamentarismens tomme snakkemaskine« og tilbød sig selv som den handlekraftige »fører«, der lovede død over jøderne, socialisterne, frisindede kulturfolk og andre »undermennesker«, der fordærvede det tyske folk.

Ved at fortælle de unge, hvorledes vi oplevede fascismens opvækst og triumf, kan vi præge deres holdning til nynazismen - truslen om en gentagelse af tragedien.

For der **kan** gøres noget. Nordahl Grieg skrev i 1936: der er kun én vej: krig mod krigen. Herhjemme var den første, store indsats i den krig, at de 550 danske meldte sig til den internationale brigades kamp for det spanske demokrati imod fascisternes. Vore 220 kammerater, der ofrede livet i denne kamp, døde ikke forgæves, de forpligtede os til den fortsatte kamp mod besættelsesmagten 1940-45, og de forpligter vor ungdom i dag til at stå vagt om demo-

kratiet mod de nynazistiske bevægelser, der er i gang.

Påvirkes de unge af de skriveordshistorikere, der bagatelliserer den danske frihedskamp, vil de føle sig magtesløse, undgå kampen for demokratiet, mod krig og fascisme, og blive defaitister.

Vi har overfor nederlagsprofeterne en Churchill med hans nytårsbudskab 1945: »Jeres bidrag er et værdifuldt bidrag, både for de allieredes sejr og for Danmarks fremtid og lykke!« Times: »Danskerne fælles ofre for den fælles sag vil blive husket, når timen slår for den fælles triumf.« Montgomery: »Danmarks frihedskamp er second to none.« Eller russeren Ehrenburg om vor flåde den 29. august 1943: »Det lille Danmark vandt sejr over det vældige Tyskland.«

Det er på denne baggrund, vi roligt kan sige JA, når de unge nu spørger, om vi tror, at de vil handle på samme måde: meget er anderledes i vor tid, men ungdommen er ikke anderledes end vor tids unge - selv om jeg såmænd tror, at meget kan være sværere nu. Bl.a. tror jeg, at det var lettere at skelne mellem sort og hvidt i vor tid.

Men som ungdom var, er ungdommen nu - og det vil den altid være - forbundet med sprudlende vilje til at få lov til at udvikle og bruge sine dynamiske kræfter til at videreføre og virkeliggøre de drømme, der også var vore. Og som bl.a. udformedes af Roosevelt og senere tiltrådtes af Sovjetunionen: »En fred, der giver alle nationer sikkerhed - og sådan, at alle mennesker i alle lande kan leve livet, frie for frygt og nød. At alle nationer i verden, af såvel re-

Eigil H. Larsens Eftf.

v/P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v/ Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telf. 01 11 07 87

alistiske som moralske grunde, må opgive brugen af vold. - Ingen fremtidig fred kan opretholdes, hvis rustningerne fortsætter.«

Generalforsamling

Den 7. marts afvikledes den »alvorlige« del af landsmødet.

Mødet indledtes med at mindes de afdøde. Et særlig hårdt slag havde været tabet af vor gode kammerat Petra Petersen, en af vore »store«, ligeså stor som hun var personligt beskeden.

Rikard Andersen valgtes efter traditionen som dirigent. Protokollen oplæstes og blev godkendt.

Formanden supplerede den udsendte, skriftlige årsberetning. I denne omtaltes bl.a., at vor præsident for den Internationale Sachsenhausen Komité (ISK), Charles Desirat, havde sendt kondolencetelegram til vore sovjetiske kammerater i anledning af jordskælvskatastrofen i Armenien, og i ISK's egenskab af konsultative status ved FN en henvendelse til FN's generalsekretær for at støtte bestræbelserne for forbud mod kemiske våben og destruktion af lagre af dem.

Formanden pegede på det glædeligt forbedrede forhold til vore franske og vesttyske kammerater, udmøntet i hjertelige nytårshilsener.

De grove løgne og bagvaskelser, der var udsprede om vor forening, dens bestyrelse og særlig mod formanden og Lilian Olsen var nu gennem-

skuet af vore udenlandske kammerater. Det havde været yderst belastende for os, da det ifølge sagens natur ikke var muligt at vide, hvilke bagvaskelser der spredtes.

Freden er kommet til os både herhjemme og i udlandet.

Vor forening er indmeldt i Folkebevægelsen mod Nazismen, og formanden opfordrede medlemmerne til også at tilmelde sig personligt.

Ehgon Nielsen rapporterede fra Folkebevægelsens stiftende møde på Christianshavn i København.

Ehgon lagde igen et ord ind for anskaffelse af »Fondsbogen«, der ville kunne skaffe foreningen ikke så få midler til at arbejde med.

Formandens beretning godkendtes enstemmigt.

Ehgon Nielsen så sig nødsaget til at trække sig ud af bestyrelsen på grund af svigtende helbred. Det blev stærkt beklaget, men måtte accepteres. Der blev rettet en tak til Ehgon fra formanden og næstformanden for hans mange års arbejde for foreningen, særlig hans støtte, da den tidligere formand svigtede.

De øvrige bestyrelsesmedlemmer genvalgtes.

Regnskabet blev forelagt og godkendt.

Mødet afsluttedes med en tak til alle de fremmødte.

Peder Sjøegård

Hans viden om besættelsestiden blev bl.a. formidlet i »Kilder til Modstandsbevægelsens Historie«, »Besættelsestiden 1940-45«, »Besættelsestidens Hvem-Hvad-Hvor«, der er udgivet på Politikens Forlag.

Ole Barfoed var cand.mag. i historie og kristendoms-kundskab fra 1952. Som 27-årig blev han adjunkt ved Sct. Knuds Gymnasium i Odense. Fire år senere kom han til Christianshavns Gymnasium, hvor han som 40-årig blev rektor.

Eleverne respekterede ham, og som redaktør af Tidens Stemme siden 1958 gav han landets gymnasieelever og andre et koncentreret billede af nutidshistorien.

MINDEORD

Ole Barfoed

En af de mest vidende historikere med speciale i besættelsestiden, rektor Ole Barfoed, Christianshavns Gymnasium, blev 65 år.

Han gjorde hurtig karriere i skolevæsenet. Ole Barfoed opnåede en position ved sin viden og personlighed. Det var ikke de store armbevægelser, der karakteriserede ham, men et stort intellekt og medfødte pædagogiske evner, som kom til udtryk i en afdæmpet form. Det gav Ole Barfoed autoritet og affødte en naturlig respekt omkring ham.

Som samtidshistoriker var specialet besættelsestiden, og hans viden om de danske jøders flugt til Sverige i oktober 1943 var legendarisk. Under

krigen knyttede han sig som ganske ung til Studenternes Nyhedstjeneste og deltog som sådan aktivt i modstandskampen, hvilket i en periode i 1945 tvang ham til at gå under jorden.

Erik Andreassen

Erik Andreassen, Ane Damsgade 9, Nørresundby, blev 68 år gammel.

Han var opvokset dels i Sæby og dels i Nørresundby. Efter konfirmationen kom han ud at sejle, og han var 9. april 1940 på vej fra Norge til England. Han kom herefter til at sejle ud fra Newcastle

Neuengamme-foreningen samler repræsentanter fra 13 lande til konference i Vingstedcentret den 3-6. maj. Læs mere herom side 50.

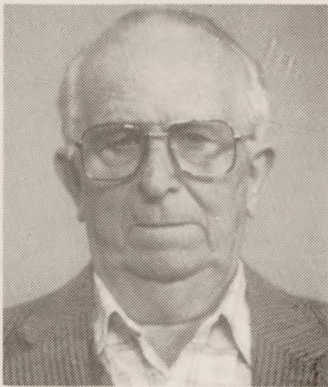

under hele krigen, mest på Nordatlanten. Her havde han held i uheld, held at han bjergede livet, uheld at han altid kom om bord i skibe, der blev ramt af enten torpedoer, miner eller bomber. Han prøvede det hele flere gange, og det satte sine spor.

I 1967 måtte han give op og gå på pension. Efter krigen bosatte Erik sig på Amager. I 1971 flyttede han tilbage til barndomsbyen i Nørresundby. Han var bedre kendt under navnet »Vimmer«.

Børge Jensen

Ingemann Berthelsen

En af vor gode aktive Stutthof-kammerater, parti-veteranen Ingemann Berthelsen, også kaldet Tølløse, er gået bort. Efter mange måneders sygdom sov han ind mandag den 19. september, 77 år gammel.

Det er med sorg, vi tager afsked med Ingemann. I 1933 meldte han sig under fanerne i DKP og var i 30'erne en ildfuld og energisk kæmper mod den truende fascisme – først i Sønderjylland, hvor Ingemann kom fra.

Vi kaldte ham Tølløse, fordi det var i Tølløse på Sjælland, det danske politi kom ud i tørvemosen den 22. juni 1941 og arresterede Ingemann. Mere end 2 år tilbragte han i Vestre Fængsel og Hørsørød-lejren. Indtil 29. august 1943, hvor Gestapo omringede lejren.

Ingemann fik ingen mulighed for at flygte, som det lykkedes for nogle. Han blev én af de 150 danskere, der den 1. oktober 1943 sendtes til den

beryggede fascistiske koncentrationslejr Stutthof. Et liv i helvede, der kostede op imod 100.000 menneskers liv.

Den 25. januar 1945 kom Ingemann med i den frygtelige døds-march, som Martin Nielsen har beskrevet i sine bøger. Den kostede nye tusinder livet, også flere danske kammerater foruden dem vi allerede havde mistet i lejren. Sovjetunionens Røde Armé befriede i midten af marts måned de overlevende, og Ingemann kunne komme hjem hen på sommeren 1945, men nu med et nedbrudt helbred.

Trods det fortsatte Ingemann sammen med DKP kampen for et bedre Danmark og fremfor alt for at sikre freden, den dyrebare fred og for at nedkæmpe fascismen. Gennem en lang årrække har Ingemann været et meget aktivt og afholdt medlem af Stutthof-fangernes forening, hvor han var kasserer. Han kendte os endnu overlevende, og var afholdt som få for hans indsats og hans omsorg for os alle.

Han ville, som vi, at intet skulle blive glemt, at den unge generation skal kende og lære af fortiden, at fred og retfærd og socialisme må man kæmpe sig til.

Æret være mindet om Ingemann Berthelsen.

Ragnhild

Elin Fog

Speciallæge Elin Fog, Charlottenlund, blev 85 år.

Elin Fog var den første kvindelige danske mediciner, der bestod med udmærkelse, da hun tog lægeeksamen i 1930. Otte år senere fik hun anerkendelse som speciallæge i børnesygdomme, og under krigen var hun l. reserve-læge på Rigshospitalet.

I 1944 måtte hun flygte til Sverige af frygt for at blive taget som gidsel, mens hendes mand, professor Mogens Fog, var gået under jorden som medlem af Danmarks Frihedsråd.

Efter besættelsen vendte Elin Fog tilbage til Rigshospitalet.

Conny Jepsen

Forhenværende direktør Conny Jepsen, Lidingö ved Stockholm, blev 68 år.

Conny Jepsen var i en årrække en af Danmarks bedste badmintonspillere. Han blev dansk mester i herresingle i 1939 og 1941 og All England-mester i 1948.

Under Anden Verdenskrig læste Conny Jepsen jura på Københavns Universitet og var samtidig aktiv i modstandsbevægelsen.

Efter at have siddet i tysk fangenskab i tre måneder lykkedes det ham at flygte over Øresund i en kajak sammen med vennen, fodboldspilleren og landsholdsmålmanden Eigil Nielsen.

Conny Jepsen beholdt sit danske statsborgerskab, men forblev i Sverige, hvor han i en lang årrække drev egen handelsvirksomhed. Han var også svensk statsborger fra 1965. I mere end 30 år ejede Conny Jepsen herregården Ekholm næsgård.

Anton Kristiansen

Anton Kristiansen, Struervej 80, 9220 Aalborg Øst, blev 70 år gammel.

Anton blev arresteret på gården Sivedal ved flyveplads Øst den 5. august 1943. Efter dommen ved den tyske krigs-

ret den 15. november samme år kom han på en uhyggelig tur med mange lidelser. Turen gik først til Rendsborg, derefter Lübeck, Dreierberg, Duisburg, Elberstadt for at havne i Darmstadt, hvor de blev befriet af amerikanerne den 15. marts 1945.

Anton var på dette tidspunkt så syg, at hjemrejse var umulig. En tysk familie tog sig af ham, og det har sikkert reddet hans liv. Der opstod et venskab med denne familie og senere deres børn og bør-

MUSEET FOR BESÆTTELSEN I ÅRHUS

Domkirkepladsen 5
8000 Århus C

ÅBEN kl. 10-17
LØRDAG og SØNDAG

nebørn. Det har været siden med gentagne besøg. Det førte også til officielle hilsener mellem Darmstadts borgmester og vores egen Kaj Kjær. Anton kom først hjem fra den »lange rejse« den 10. juli 1945.

Børge Jensen

Asger Lorentzen

Asger Lorentzen, tidligere Flensborg, blev 65 år.

At holde styr på en adresse til Asger var en vanskelig opgave, for han var konstant på vej et nyt sted hen, selv om han betragtede Aalborg som sit hovedkvarter, her var han født og opvokset. Han var en af byens første modstandsfolk - var uheldig at blive taget, tiltalt for sabotage, og sammen med flere unge mennesker dømtes han i 1942 til 4 års tugthus, som han skulle afsone i Nyborg. Tidligt forår 1945 blev Asger dog træt af opholdet, og det lykkedes ham uden tilladelse at forlade stedet, resten af krigen opholdt han sig på Samsø.

Børge Jensen

Hjalmar Petersen

Tidligere forlagsredaktør Hjalmar Petersen, blev 67 år.

Efter nogle svinkeærinder i det københavnske erhvervsliv blev Hjalmar Petersen sekretær for Sønderjyllands historieskriver Vilhelm la Cour, og under besættelsen var han kurer for samme. Hjalmar Petersen blev i december 1944 arresteret af Gestapo og sendt til Dachau. Han blev afhentet i Neuengamme, da Folke Bernadottes Hvide Busser nåede frem.

Efter hjemkomsten blev Hjalmar Petersen ansat på Westermanns Forlag, hvor han bl.a. redigerede »Danmark under Besættelsen«. I 1952 blev han hentet til Politikens Forlag som medredaktør af »Hvem Hvad Hvor«. I 1968 overtog han hovedredaktør af bogen. Hjalmar Petersen gik på pension i 1981.

Elvig Pedersen

Elvig Pedersen, Østergade 19, Hadsund, blev 72 år.

Han var taget på en tur til København, og på hjemrejsen havde han på Grenå-Hundested-færgen taget en køje for at hvile under overfarten, men ved færgens ankomst til Grenå fandt man ham død i køjen.

Elvig havde indtil for nogle år siden gennem flere år været medlem af foreningens bestyrelse i Aalborg.

I 1943 blev han ansat ved kystpolitiet i København. Allerede her begyndte hans modstandsarbejde, idet han var stærkt engageret i jøde-transporterne til Sverige i oktober 1943.

Elvig undgik arrestationen den 19/9 1944, men det var dog en stakket frist. Han havde, allerede før politiet blev taget, haft nær forbindelse til gruppen »Holger Danske«, og efter 19/9 gik han på fuld tid her under dæknavnet »Leo«. Den 9/11 1944 blev han arresteret og indsat i Vestre Fængsel. Efter forhør, og hvad dertil hørte, blev han

den 12/1 1945 sendt sydpå til Neuengamme som fange nr. 69.514. Han blev fra Neuengamme sendt med arbejdskommandoer til flere steder på Hamborgegnen, inden han i april 1945 kom tilbage til Danmark.

Børge Jensen

Petra Petersen

En af de store skikkelser i modstandsbevægelsen, forhenværende folketingsmedlem Petra Petersen er død, få dage før sin 88 års fødselsdag.

Petra Petersen, som allerede i slutningen af trediverne var et fremragende medlem af Danmarks Kommunistiske Parti i Odense, gik tidligt ind i modstandsbevægelsen, hvor hun efterhånden blev et samlingspunkt.

Da kommunisterne blev arresteret i sommeren 1941, blev Petra Petersen også anholdt, men efter få uger slap hun ud. Det kom Gestapo til at fortryde, for de fik aldrig siden fat i »Lars«, Petra Petersens dæknavn.

Hendes arbejde var navnlig koncentreret om hjælp til de efterladte, hvis mænd enten havde mistet livet eller var gået under jorden. Ikke sjældent havde hun store penge-sommer i cykelkurven, når hun færdedes over hele Fyn, penge som hun selv havde indsamlet på arbejdspladserne og nu kørte rundt og fordelte.

I efteråret 1945 blev Petra Petersen indvalgt i Folketinget for DKP, og her sad hun i 15 år.

I de senere år boede hun på modstandsbevægelsens plejehjem Bernadotttegården i Roskilde, hvor hun også døde. Sidste år var Petra Petersen tilbage i Odense, hvor hun indviede et værelse på 4. maj kollegiet i sit eget navn.

(Politiken 27.febr.)

☆

I Land og Folk for 28. februar skriver Villy Fuglsang bl.a.:

Hvor mange gange har hun ikke, med rørende stolthed, fortalt om »sine drenge« - de unge sabotører. Og om hendes ængstelige venten, når de var ude for at løse stillede opgaver. Hun fortalte mindre om sig selv, om sit ansvar og den frygtelige fare hun uafbrudt levede i - ikke mindst på grund af sit kendskab til modstandsbevægelsen på Fyn.

Samme nummer af bladet bragte et meget stort antal rubrikker under bladets plads for mindeord.

BØGER

Ny dagbog fra Frøslevlejren

Jørgen Pedersen, nu bosiddende i Californien, førte under sit ophold i Vestre Fængsel og senere i Frøslevlejren i 1944-45 en illegal dagbog, som nu er blevet trykt og udgivet af Frøslevlejrens Venners Fond.

Bogen sælges i 500 nummerede eksemplarer bl.a. i Frøslevlejren, og overskuddet fra bogen går til fonden.

Det er den samme Jørgen Pedersen, som står bag indsamlingen til genrejsning af tårn nr. 4 i Frøslevlejren. Der er indtil nu skaffet godt 14.000 kroner, så man er godt på vej. Man håber at kunne se tårnet genrejst den 4.-5. maj 1990 i 45-året for Danmarks befrielse.

Under dette logo indsamles penge til genrejsningen af tårn nr. 4 i Frøslevlejren.

»Som vi var«

Af Karl Christensen.

Illustreret af H. Bidstrup på for- og bagside.

Pris 198,00 kr. Neksøs forlag. Ryesgade 3 A l.m.f. 2200 København N, tlf. 01 39 92 76

Karl Christensen har tidligere skrevet »Min spanske krig« og »Forårsdage i Madrid«.

I denne nye bog fortæller han om hverdagen i Danmark under besættelsen. Om sin arrestation og ophold i Vestre Fængsel og tiden i Hørsrød. Derfra blev han løsladt, mens andre spaniensfrivillige endte i tyske KZ-lejre.

Bogen er en arbejders fortælling om de første mislykkede sabotageforsøg uden hjælpemidler, og om kammeraternes uvidenhed om, hvad det hele drejede sig om. Men deres politiske opfattelse og modstanden mod tyskerne ville de ikke svigte.

Man læser om den hårde kamp for føden og om mislykkede ægteskaber.

Efter rejsen til Aalborg med det formål at arbejde på tyskernes flyveplads, skildrer han arbejdspladsen set med arbejderens øjne. Tilbage til København med opstarten til KOPA og siden BOPA. Vagten ved Sundholm og senere Frihavnen og til slut den politiske skuffelse.

Denne bog skildrer en væsentlig del af vor historie, set fra arbejderside. VMJ

Region V kortlagt

Anders Bjørnvad: *Hjemme hæren. Det illegale arbejde på Sjælland og Lolland-Falster 1940-45. 605 sider, rigt illustreret. 298 kr. Odense Universitetsforlag.*

Forfatteren har kulegravet Region V's opståen og virke over hele Sjælland samt Lolland-Falster, dog med undtagelse af hovedstadsområdet.

Odense Universitet har værdsat Bjørnvads arbejde så højt, at man har antaget arbejdet som licentiatafhandling. En række fonde har muliggjort udgivelsen af den omfangsrige bog.

Arbejdet har stået på gennem 7 år og påbegyndtes i 1981 og har bestået i arkivstudier og indkaldelse og bearbejdelse af beretninger fra folk eller deres efterladte, der har været aktive. Ikke færre end 80 lokalhistoriske arkiver på Sjælland og Lolland-Falster har været kontaktet.

Forfatteren redegør udføreligt for, hvor han har hentet sit stof, og dette arbejde synes at give et billede af, at Region V hidtil kun har været omtalt i ringe udstrækning. Den foreliggende bog afhjælper derfor et savn.

Regionens arbejde bestod for en stor del i hvervning og uddannelse af folk til den hjemmehær, som i givet fald skulle sættes ind mod tyskerne ved et sammenbrud.

Ved befrielsen mønstrede Region V omkring 12.000 mand, så man under en befrielseskamp i forbindelse med fremrykningen af britiske styrker på dansk område kunne genere tyskerne i en følelig grad og dermed også effektivt.

800 af regionens medlemmer blev arresteret. Af dem havnede 250 i tyske KZ-lejre, og 43 satte livet til.

I den første tid drejede det sig i første række om terræn-

sportsforeningerne og Dansk Samling, indtil den 22. juni, da DKP automatisk blev illegalt, hvorfor det tidligste illegale arbejde på Sjælland i de første år knyttede sig til DKP, Dansk Samling og medlemmer af KU.

Der mangler nu kortlægning af Region 1. Det er Nordjylland, Region 2. Det er Midtjylland samt Region 6. Det er København. Det hæster med at få arbejdet gjort. Dels er arkivarbejdet tidskrævende. Dels skulle man jo gerne kunne tjekke foreliggende beretninger af ved konfrontation med aktive.

Bogen må karakteriseres som en god bog om hjemmehæren.

F-k.

Lederne af den danske afdeling i SOE/OSS i London besøgte efter befrielsen en lang række våbenmodtagegrupper over hele landet. Fra et sådant besøg i Roskilde ses fra højre officiant Jens Kjærgaard (lys kappe), forstassistent Erik Christiansen (hvid frakke), redaktør Stig Jensen (med hatten i hånden), major Kai Winkelhorn, Lt. Commandor R. Hollingworth (i forgrunden) og forstassistent N.O. Brorly (yderst til venstre).

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. 07 97 12 71.

Sekr.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse.

Kass.: Bernth Johannesson, Jacobysallé 16, 2th., 1806 Frederiksberg C, 01 31 86 86.

Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff, Hans Andersen, Else Drejer, Birgit Fischermann, Ove Laursen, Peter Møller Madsen, Erik Jensen, Birgit Lærche, Lilian Olsen og Jacob Jensen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev 03 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K 33 12 85 95.

Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. 53 41 01 20.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. 09 12 71 99.

Århus: Fmd.: Knud Andreasen, Brønshøjvej 11, Hyllested, 8400 Ebeltoft. 06 33 60 61.

Kass./sekr.: Arnold Sejersén, Jægergårds-gade 138, 2., 8000 Århus C. 06 13 07 65.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. 08 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby, 4070 Kirke Hyllinge. 02 40 50 87.

Kas.: Ernst Nielsen, Firskovvej 42, 2800 Lyngby. Giro 6 45 87 18. tf. 02 87 09 58.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Snerlevej 27, 7900 Nykøbing Mors. 07 72 02 27.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Kst. fmd.: Bernth Johannesson, Jacobys Al-lé 16, 2.th., 1806 Frederiksberg C. 01 31 86 86.

Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. 06 16 92 42. Giro 5 43 27 23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Johan Kanding, Ved Bellahøj 6,6, 2700 Brønshøj. 01 60 23 33.

Socialsekr.: Kaj Wadsbach Pedersen. Træf-fes på kontoret: Kongevejen 252, 3.sal, 2830 Virum. 02 85 58 98. Giro 8 81 17 88. Tirsdag og torsdag 9-13.

Esbjerg afd.: Fmd.: Viggo Hansen, Palna-tokes Alle 19, 6700 Esbjerg. 05 14 27 58.

Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Es-bjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen, Ullerupdalvej 217, 2., 7000 Fredericia. 05 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 30,1 tf. 05 93 29 73, åbent tirsdag 14-16.

Socialsekretær: Kai Ibsen, Skovparken 38 B, 6000 Kolding. 05 52 82 43.

Kolding: Kontor: Koldinghus, Staldgården. Åbent 2. og 4. torsdag kl. 14-17. 05 53 18 84.

Odense afd.: Kontor: Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ, tf. 09 15 98 27. Åbent hver torsdag kl. 9.30-12.

Fmd.: E. Giersing, L.A. Ringsvej 92, 5230 Odense M, tf. 09 14 27 16.

Socialsekretær: Richard Andersen, Gier-singvænget 24, 5220 Odense SØ. 09 15 98 27.

Kass.: Ruth Giersing, L.A. Ringsvej 92, 5230 Odense M, tf. 09 14 27 16.

Sydfyns afd.: Louis Artéll, Brændeskov-vænget 7 B, postbox 251, 5700 Svendborg. 09 22 37 00.

Aksel Jørgensen, Vornæsvej 33, 5700 Svendborg. 09 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskræn-ten 3, Ganløse Bund, 2760 Måløv. 02 18 30 46.

Aalborg afd.: Fmd: Børge Dahl, Herskinds-gade 9, 9000 Aalborg, 08 12 84 92.

Kontor v/ Børge Jensen, Østerbro 38, 9000 Aalborg. 08 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-17. Åbent for kammeratligt sam-vær torsdag 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, C.F. Jessensvej 1, Århus N. 06 16 63 18.

Centrets adresse: Skowangsvej 220, 8200 Århus N. 06 16 63 18 i åbningstiden: Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Axel Lauritzen, Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby. 02 88 12 42.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tf. 06 42 69 61.

Randers afd.: Fmd.: Frode Greve Rasmus- sen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenå. 06 30 90 76.

Kass.: Ejnar Hultén, Møllevej 69, Hornbæk, 8900 Randers. 06 41 81 81.

Sjællands afd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skottegården 15, 2770 Kastrup. 01 50 48 61 og 01 50 09 70.

Kass.: Jørgen Kaufmann, Th. Philipsensvej 2, 2770 Kastrup. 01 50 30 38.

Århus afd.: Fmd. Edith Johansen, Hou-gårdsvej 58, II, 8220 Brabrand. 06 26 15 19.

Kass.: Elisabeth Thorsen, Irisvej 2, 8400 Ebeltoft. 06 34 17 82.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. 02 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Bernstorffsvej 155, IIth., 2820 Gentofte. 01 64 51 74.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boule- vard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV. 01 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernvej 24, 8270 Højbjerg. 06 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærsvvej 116, 2860 Søborg. 01 69 86 62.

Kass.: Kaj Birkemose Petersen, Gl. Køge Landevej 251B, I-dør 2., 2650 Hvidovre. 01 49 20 62.

NEUENGAMME- FORENINGEN

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. 07 97 12 71.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. 01 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000 Odense C. 09 12 79 08.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Sægård, Amerikavej, 7,4. th., 1756 København V. 01 23 02 14

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. 09 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. 09 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bag- sværd. 02 98 11 77.

Kass.: Hertha Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre. 01 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte. 01 65 82 12.

Kass.: Herman Ebstein, Gerlevej 15, 2700 Brønshøj. 01 28 27 15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by. Henv. til: De Erhvervshæmmede Fra Fri- heds kampen, Skowangsvej 220, 8200 År- hus. Telefon 06 16 63 18, kl. 10-12. Mandag - torsdag. Ansøgning om ophold i højsæso- nen skriftligt senest den 15. februar.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpe- fond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, 07 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. 02 48 56 74.